Ion Creangă Olesea Bostan

BENEFICIILE ACORDULUI DE ASOCIERE UE-RM

Biblioteca IDIS „Viitorul”

Ion Creangă Olesea Bostan

BENEFICIILE ACORDULUI DE ASOCIERE UE-RM

Biblioteca IDIS „Viitorul”

Konrad Adenauer Stiftung
Civil Society. Dialogue for Progress
IDIS Viitorul
www.viitorul.org

Această publicație este elaborată de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” în cadrul proiectului „Societatea civilă. Dialog pentru Progres”, cu susținerea financiară a Comisiei Europene.

Această publicație nu reprezintă punctul de vedere oficial al Comisiei Europene sau al Instituțiilor Uniunii Europene. Comisia Europeană nu poartă responsabilitate pentru conținut.

Opiniile exprimate în acest studiu reflectă poziția experților și nu reprezintă punctul de vedere al instituției finanțatoare.

Coordonatorul publicației:
Liubomir Chiriac, director executiv IDIS „Viitorul”

CUPRINS

Glosar 4
Introducere 5

I. Istoricul relațiilor de cooperare dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană 7

II. Privire de ansamblu asupra structurii și conținutului Acordului de Asociere. Obiectivele și principiile Acordului de Asociere. Cadrul instituțional de cooperare pentru relațiile dintre UE și Republica Moldova 9

III. Principalele domenii de cooperare
3.1. Politica externe și de securitate 12
3.2. Justiția, libertatea și securitatea 13

IV. Cooperarea sectorială
4.1. Administraţia publică 15
4.2. Businessul 16
4.3. Ocuparea forţei de muncă, politica socială şi egalitatea de şanse 18
4.4. Protecţia consumatorilor 20
4.5. Sectorul energetic 21
4.6. Transportul 23
4.7. Agricultura şi dezvoltarea rurală 25
4.8. Mediul înconjurător 28
4.9. Politici climatice 31
4.10. Societatea informațională 31
4.11. Sănătatea publică 33
4.12. Politica în domeniul audiovizualului și cultura 37

V. Comerț și aspecte legate de comerț 39
5.1. Măsurile sanitare și fitosanitare 41
5.2. Regimul Vamal 42
5.3. Servicii și dreptul de stabilire 44
5.4. Circulația capitalurilor 45
5.5. Achiziții publice 45
5.6. Proprietatea intelectuală 46
5.7. Concurența 47
5.8. Ajutorul de stat 47

Concluzii 49
Bibliografie 50

Glosar

AA	–	Acord de Asociere
APC	–	Agenția pentru Protecția Consumatorilor
BEI	–	Banca Europeană de Investiție
BERD	–	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
CGIE	–	Comisia Guvernamentală de Integrare Europeană
DCFTA	–	Acord de Comerţ Liber Aprofundat şi Cuprinzător
EIM	–	Evaluarea impactului asupra mediului
ENPARD	–	Programul european de vecinătate pentru agricultură și dezvoltare rurală
FIV	–	Fondul de Investiţii în Vecinătate
IFAD	–	Fondului Internaţional pentru Dezvoltare Agricolă
MAEIE	–	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
ME	–	Ministerul Economiei
MNA	–	Mecanism Naţional de Avertizare Timpurie
NCTS	–	Sistemul de tranzit electronic
PESC	–	Politica Externă și de Securitatea Comună
PNIAA	–	Planul Național de Implementarea Acordului de Asociere
PSAC	–	Politica de Securitate şi Apărare Comună
RAPEX	–	Sistem de Alertă rapid pentru produse periculoase
RM	–	Republica Moldova
SARAF	–	Sistem Naţional de Alertă Rapidă pentru alimente şi furaje
SEA	–	Evaluare strategică a mediului
SFS	–	Măsurile sanitare și fitosanitare
UE	–	Uniunea Europeană
ZLSAC	–	Zona de liber schimb Aprofundat şi Cuprinzător

Introducere

Ratificarea la 2 iulie 2014 de către Parlamentul Republicii Moldova a Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană reprezintă un pas important spre legiferarea deplină a asocierii politice și integrării economice a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. La etapa actuală, Uniunea Europeană rămâne a fi pentru Republica Moldova cel mai convingător model de dezvoltare a țărilor europene care a existat cândva.

Este bine cunoscut că, nu întreaga societate susține cursul european al Republicii Moldova. Perceperea emoţională şi iraţională se manifestă prin faptul că cetăţenii îşi fundamentează convingerile şi eventualele decizii privind Uniunea Europeană nu prin anumite fapte argumentate, statistici sau realităţi, ci prin prisma unor temeri de necunoscut, de schimbare care au fost asociate cu apropierea Republicii Moldova de Uniunea Europeană. Societatea trebuie să fie informată obiectiv, constant şi intens, astfel încât perceperea aderării la UE să nu fie bazată pe frici nefondate, ci pe o analiză imparţială, întemeiată pe înţelegerea a eventualelor consecințe ale apropierii Republicii Moldova de UE.

În acest context, scopul acestui ghid este de a familiariza publicul larg din Republica Moldova cu conţinutul şi cu perspectivele pe care le deschide Acordul de Asociere pentru realizarea aspiraţiilor europene ale Republicii Moldova şi ancorarea fermă a statului nostru în sistemul valoric, politic, economic şi cultural european.

Prin publicarea şi promovarea acestui ghid ne propunem să sensibilizăm opinia publică naţională cu privire la semnificaţia şi oportunitatea Acordului de Asociere şi să arătăm că obiectivul de integrare europeană este unul de anvergură naţională, care implică nu doar crearea şi consolidarea alianţelor şi parteneriatelor pe care le are Republica Moldova în exterior, dar e nevoie de un suport mai viguros din partea cetățenilor pentru reformele orientate către Uniunea Europeană. Realizarea acestui obiectiv ţine de o serie de transformări interne prin care trebuie să treacă întreaga societate – la nivel de mentalităţi, legislaţie, activitate a instituţiilor statului etc.

În acest sens, ghidul prezintă o scurtă informație a contextul istoric al relațiilor de cooperare dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, o privire de ansamblu asupra structurii și conținutului Acordului de Asociere, obiectivele și principiile acestuia, precum și cadrul instituțional de cooperare pentru relațiile dintre UE și Republica Moldova. La fel, ghidul prezintă o analiză generală a avantajelor reformelor proeuropene într-un șir de sectoare de o importanţă majoră pentru dezvoltarea Republicii Moldova, cum ar fi agricultura, energetica, transportul, sănătatea publică, afacerile interne sau justiţia, comerțul, etc., făcînd referire la sprijinul oferit de partenerii europeni în procesul de reformare, prin implementare unor ample programe în domeniile date.

Considerăm că această informaţie va contribui la creșterea nivelului de conștientizare a cetățenilor Republicii Moldova privind importanța Acordului de Asociere cu UE, la sporirea încrederii faţă de instituţiile Uniunii Europene şi, în final, la instituirea unui model de dezvoltare care va contribui la îmbunătățirea destul de rapidă a bunăstării cetățenilor.

La elaborarea acestui ghid ne-am bazat pe surse de informații publice oferite de autoritățile Republicii Moldova și instituțiile Uniunii Europene. Materialul reflectat este scris de o manieră accesibilă publicului larg, iar termenii mai puţin comuni limbajului cotidian sînt explicaţi într-un glosar separat.

Prin urmare, considerăm că acest ghid va fi de un real folos pentru toţi cei care îl vor consulta și utiliza.

I Istoricul relațiilor de cooperare dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană

Republica Moldova și Uniunea Europeană (UE) au o relație de cooperare care datează începînd cu anul 1994 cînd a fost semnat Acordul de Parteneriat şi Cooperare dintre Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. Intrat în vigoare la 1 iulie 1998, Acordul de Parteneriat şi Cooperare a constituit cadrul juridic adecvat de aprofundare a relațiilor, de consolidare a asocierii politice și de cooperare dintre părți.

În scopul îndeplinirii prevederilor Acordului de Parteneriat şi Cooperare şi al încurajării şi susţinerii obiectivului Republicii Moldova vizînd integrarea în structurile economice şi sociale europene, în conformitate cu Politica Europeană de Vecinătate, a fost aprobat în anul 2005, Planul de Acţiuni Republica Moldova-UE.

La data de 15 iunie 2009, Comisia Europeană a fost autorizată de către Consiliu să demareze negocieri pentru încheierea unui acord consolidat între UE și Republica Moldova, acord care înlocuiește Acordul de Parteneriat şi Cooperare. Negocierile formale între UE și Republica Moldova au fost încheiate în iunie 2013, după 15 runde de negocieri, textul agreat al acordului, inclusiv componenta de liberalizare a schimburilor (DCFTA), fiind parafat integral la 29 noiembrie 2013 cu ocazia summit-ului Parteneriatului Estic de la Vilnius.

Un succes remarcabil pe calea integrării europene a Republicii Moldova l-a constituit semnarea la 27 iunie 2014 la Bruxelles a Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. La eveniment au fost prezenţi şefi de state şi de guverne din cele 28 de ţări membre ale UE, care la fel şi-au pus semnătura pe Acord. Alături de Moldova, un document similar a fost semnat de către Georgia, iar Ucraina a semnat partea economică a Acordului de Asociere.

Cu o zi mai tîrziu, după semnarea Acordului de Asociere, la 28 iunie 2014 Guvernul Republicii Moldova a aprobat proiectul de lege pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, şi Uniunea Europeană şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice şi statele membre ale acestora, pe de altă parte și la prezentat Parlamentului Republicii Moldova spre examinare.

Ratificarea Acordului de Asociere a avut loc la ședința în plen a Parlamentului Republicii Moldova în ziua de 2 iulie 2014.

Acordul de Asociere va intra în vigoare după data depunerii tuturor instrumentelor de ratificare. Ratificarea va fi efectuată, deopotrivă, de Republica Moldova şi

de cele 28 de state membre ale UE, în conformitate cu procedurile naţionale. Pînă la încheierea tuturor procedurilor de ratificare şi intrare în vigoare a Acordului de Asociere, Republica Moldova şi UE au convenit să aplice prevederile acestuia, cu titlu provizoriu, imediat după primirea de către depozitar a notificării UE şi Republicii Moldova privind finalizarea procedurilor necesare în acest scop.

Precizăm că, statele membre ale UE au demarat procedurile interioare de ratificare a Acordului. Pînă la etapa actuală, acordul a fost ratificat de către 26 din cele 28 de state membre UE. Următoarele state care urmează să ratifice acest document sunt Italia și Grecia. Tabelul de mai jos reflectă aceste date după cum urmează:

Nr. state	Stat Parte	Data ratificării	Data depunerii instrumentului de ratificare
1	România	03.07.2014	14.07.2014
2	Lituania	08.07.2014	29.07.2014
3	Letonia	14.07.2014	02.10.2014
4	Bulgaria	24.07.2014	09.09.2014
5	Malta	21.08.2014	29.08.2014
6	Slovacia	24.09.2014	21.10.2014
7	Estonia	04.11.2014	12.01.2015
8	Ungaria	25.11.2014	07.04.2015
9	Suedia	26.11.2014	09.01.2015
10	Polonia	05.12.2014	24.03.2015
11	Croația	12.12.2014	24.03.2015
12	Danemarca	18.12.2014	18.02.2015
13	Irlanda	27.01.2015	17.04.2015
14	Germania	26.03.2015	22.07.2015
15	Regatul Unit	19.03.2015	08.04.2015
16	Cehia	09.04.2015	12.06.2015
17	Olanda	07.07.2015	21.09.2015
18	Luxembourg	12.04.2015	12.05.2015
19	Franța	16.04.2015	03.07.2015
20	Portugalia	27.04.2015	13.05.2015
21	Belgia	23.04.2015 ratificat de către Camera Reprezentanților (urmează – acordul regal)	
22	Finlanda	24.04.2015	06.05.2015
23	Cipru	22.05.2015	18.08.2015
24	Slovenia	21.05.2015 – acord prezidențial	27.07.2015
25	Spania	27.05.2015	28.07.2015
26	Austria	23.07.2015	28.08.2015
27	Grecia		
28	Italia	Se află în Senat din 20 iunie 2015	

II Privire de ansamblu asupra structurii și conținutului Acordului de Asociere.

Obiectivele și principiile Acordului de Asociere. Cadrul instituțional de cooperare pentru relațiile dintre UE și Republica Moldova.

Acordul de Asociere poate fi definit ca un act de înțelegere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și UE cu statele sale membre, în conformitate cu competențele lor care decurg din Tratatul privind Uniunea Europeană și din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și, după caz, de asemenea, Euratom, în conformitate cu competențele sale prevăzute de Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, pe de altă parte, ce creează un cadru juridic modern prin preluarea de componente esențiale ale acquis-ului comunitar și bazîndu-se pe două elemente esențiale: asocierea politică și integrarea graduală pe piața unică europeană.

Acordul de Asociere nu specifică aderarea Republicii Moldova la UE, ci mai curînd recunoaşte aspiraţiile europene ale Republicii Moldova şi prevede ***realizarea unei serii de reforme politice, economice şi sociale*** care vor permite o integrare graduală a țării în UE.

Urmare a realizării plenare a tuturor obiectivelor stabilite, Republica Moldova va consolida instituțiile democratice şi va contribui la ridicarea nivelului de viață apropiindu-l de cel al statelor UE, şi prin urmare va exista un grad mai mare de interdependenţă dintre Republica Moldova şi UE ce va oferi mai multe pîrghii de promovare a statutului de stat candidat pentru aderare la UE.

Din punct de vedere structural, Acordul de Asociere cuprinde: un Preambul, șapte Titluri, Anexe și Protocoale.

Preambulul Acordului recunoaște aspiraţiile europene ale Republicii Moldova, precum şi faptul că Republica Moldova, ca ţară europeană, are o istorie şi valori comune cu statele membre ale UE şi se angajează să pună în aplicare şi să promoveze aceste valori care inspiră Republicii Moldova la alegerea sa europeană.

Obiectivele asocierii se axează pe promovarea unei apropieri etapizate între Republica Moldova și UE, pe baza valorilor comune, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova la politicile, programele și agențiile Uniunii Europene,

consolidarea cadrului pentru un dialog politic consolidat, promovarea, menținerea și consolidarea păcii și a stabilității atât la nivel regional, cât și pe plan internațional, stabilirea condițiilor pentru consolidarea relațiilor economice și comerciale care să conducă la integrarea economică treptată a Republicii Moldova pe piața internă a UE în domeniile convenite, intensificarea cooperării în domeniul justiției, libertății și securității în vederea consolidării statului de drept, a respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și crearea condițiilor pentru o cooperare tot mai strânsă în alte domenii de interes comun.

Titlul I definește principiile generale ale cooperării între Părți, printre care: respectarea principiilor democratice, drepturilor omului, libertăţilor fundamentale şi statului de drept; respectarea principiului suveranităţii şi integrităţii teritoriale a statelor, inviolabilitatea frontierelor şi independenţa; promovarea principiilor economiei de piaţă, buna guvernare, lupta cu corupţia şi crima organizată; promovarea dezvoltării durabile.

Titlul II se referă la dialogul politic, reforme și cooperare în domeniul politicii externe și de securitate;

Titlul III se referă la aspecte ce țin de spațiul de libertate, securitate și justiție, și presupune consolidarea cooperării polițienești în domenii ca migrația și azilul, gestionarea frontierelor, protecția datelor cu caracter personal, circulația persoanelor, combaterea criminalității organizate ș.a.

Titlul IV reglementează cooperarea economică și alte tipuri de cooperare sectorială, precum, reforma administrației publice; dreptul societăților comerciale, contabilitate și audit; ocuparea forței de muncă, politica socială, egalitatea de șanse; protecția consumatorilor; politica bugetară și de audit extern; agricultura; dezvoltarea rurală; transportul; mediul înconjurător; sănătatea publică, protecția civilă; cooperarea în domeniul energetic ș.a.

Titlul V stabilește aspecte privind cooperarea comercială, inclusiv accesul pe piață al bunurilor, eliminarea taxelor vamale, regimul vamal, comerțul cu servicii, circulația capitalurilor etc.

Titlul VI se referă la asistența financiară;

Titlul VII conține prevederi referitoare la aspecte instituționale.

Anexele completează prevederile Acordului de Asociere, făcând referință la cadrul juridic al Uniunii Europene, în special la Directivele Consiliului UE și ale Parlamentului European, care urmează a fi transpuse în legislația națională, fiind stabilit și un calendar precis de implementare ale acestora.

În esenţă, AA însumează o serie de angajamente pe care Republica Moldova şi Uniunea Europeană şi le-au asumat cu scopul de a aprofunda şi întări legăturile existente. Astfel, pentru a asigura îndeplinirea acestor angajamente, prin Acord părţile au consemnat să stabilească un mecanism instituţional de monitorizare a implementării, dar şi luare a deciziilor asupra aspectelor ce cad sub incidenţa prevederilor Acordului.

La nivel instituţional, este creat **Consiliul de Asociere** cu rolul de monitorizare a punerii în aplicare a prevederilor, dar şi de revizuire periodică a funcţionării anumitor aranjamente. Consiliul este format din reprezentanţi ai Consiliului Uniunii Europene, ai Comisiei Europene şi ai Guvernului Republicii Moldova. Deciziile se iau prin comun acord şi sînt obligatorii pentru părţi. Consiliul de Asociere se întruneşte periodic, dar nu mai rar de o dată pe an la nivel ministerial.

În îndeplinirea funcţiilor sale Consiliul este asistat de **Comitetul de Asociere**, care este format din reprezentanţi ai părţilor la nivel de înalţi funcţionari. Comitetul de Asociere poate adopta decizii obligatorii în virtutea stipulărilor exprese din Acord sau a unei delegări din partea Consiliului de Asociere.

Atât Consiliul, cât şi Comitetul de Asociere sunt prezidate, alternativ, de un reprezentant al Uniunii sau al Guvernului RM.

De asemenea, AA stabileşte crearea unui **Comitet de Asociere Parlamentar** care va reuni reprezentanţi ai Parlamentului Republicii Moldova şi ai Parlamentului European. Acest Comitet are dreptul de a cere informaţii de la Consiliul de Asociere, de a face recomandări acestuia şi de a stabili subcomitete parlamentare.

În afară de aceasta, AA presupune şi iniţierea unei **Platforme a Societăţii Civile** ca un for de discuţii între reprezentanţii societăţii civile din RM şi UE.

La nivel național, Guvernul RM este responsabil de implementarea AA RM-UE. Instituția colegială la nivel guvernamental care asigură monitorizarea și coordonarea procesului de punere în aplicare a AA/DCFTA este **Comisia Guvernamentală de Integrare Europeană** (CGIE) condusă de Prim-ministru. Secretariatul CGIE este asigurat de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE). MAEIE în colaborare cu Ministerul Economiei (ME), împreună cu Cancelaria de Stat a Guvernului asigură coordonarea procesului de implementare a AA/DCFTA.

Atît în cadrul MAEIE, cît și în cadrul ME există unități speciale împuternicite cu sarcini de monitorizare și coordonare a realizării, și anume Direcția generală integrare europeană (MAEIE) și Direcția coordonarea politicilor economice (ME). Coordonarea operațională are loc prin intermediul Grupurilor de lucru interministeriale, care sînt ajustate la cadrul dialogului politic și sectorial stabilit de AA/DCFTA.

Centrul de armonizare a legislației pe lîngă Ministerul Justiției, asigură coordonarea procesului de armonizare a legislației naționale la directivele, regulamentele și alte acte ale UE, în baza unui program anual de armonizare.

La nivelul Parlamentului Republicii Moldova există Comisia **parlamentară pentru politică externă și integrare europeană**, care are competența exercitării controlului parlamentar în procesul de implementare a angajamentelor RM-UE.

III Principalele domenii de cooperare

3.1. Politica externe și de securitate

Acquis-ul în domeniul politicii externe şi de securitate comună a Uniunii Europene în mare parte ține de cooperarea interguvernamentală. În acest sens, Acordul de Asociere prevede intensificarea dialogului politic UE-Moldova și cooperarea în vederea convergenței graduale în sectoarele acoperite de Politica Externă și de Securitatea Comună (PESC), și anume abordează aspecte privind:

- Promovarea păcii și a justiției internaționale;
- Prevenirea conflictelor şi gestionarea situaţiilor de criză;
- Promovarea stabilităţii, securităţii şi dezvoltării democratice în regiune. Soluţionarea paşnică a conflictelor regionale;
- Combaterea proliferării armelor de distrugere în masă şi materialelor conexe, precum şi a mijloacelor de livrare a acestora;
- Combaterea terorismului;
- Combaterea comerţului ilicit cu arme de calibru mic şi armament uşor, inclusiv cu muniţiile pentru acestea.

Pe perioada anilor 2012-2014, Republica Moldova a beneficiat de proiectul „Crearea de punţii de comunicare între ONG-uri, asociaţiile de business şi mass-media din Moldova, Ucraina şi Rusia pentru prevenirea conflictului din Transnistria". Scopul acestui proiect este de a consolida poziția organizațiilor și rețelelor societății civile din Transnistria în procesul de soluţionare a problemelor comunitare. Asistenţa financiară din partea UE a constituit 910 mii. euro.

Un alt program de sprijin în favoarea RM este „Asistenţă tehnică pentru Biroul de Reintegrare al Republicii Moldova", care a avut drept scop dezvoltarea capacităţii instituţionale ale Biroului pentru Reintegrare, conştientizarea problemelor în cauză printre actorii politici din ţară şi publicul larg şi promovarea dialogul cu societatea civilă de pe ambele maluri ale Nistrului.

De asemenea, în cadrul nou pachet de măsuri de consolidare a încrederii, UE a finanţat un proiect ce urmăreşte promovarea cooperării dintre Republica Moldova şi regiunea transnistreană în domeniile: dezvoltarea de afaceri; infrastructuri sociale şi comunitare, sănătate, mediu, societatea civilă.

Astfel, Republica Moldova se angajează în sensul acordării de sprijin activ şi necondiţionat pentru implementarea politicii externe şi de securitate comună, în spiritul loialităţii şi al solidarităţii reciproce. Perspectiva participării Republicii Moldova la politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene reprezintă o contribuţie la asigurarea securităţii internaţionale. O cooperare complexă şi de durată în domeniu dat va spori creşterea rolului Uniunii Europene în soluţionarea conflictului transnistrean, implicit participarea la o nouă misiune internaţională în Zona de Securitate.

3.2. Justiția, libertatea și securitatea

În domeniul justiției, libertății și securității, în acord se pune un accent deosebit pe statul de drept și pe consolidarea instituțiilor și practicilor judiciare. Acordul stabilește cadrul de cooperare în materie de protecție a datelor cu caracter personal; mobilitatea cetățenilor (regimul de intrare și ședere, migrația, azilul, gestionarea frontierelor); prevenirea și combaterea diverselor infracțiuni care afectează cooperarea părților, printre care: cooperarea judiciară în materie civilă și penală.

Cooperarea pentru protecția datelor cu caracter personal va asigura un nivel adecvat de protecție a drepturilor și libertăţilor fundamentale ale persoanei și în special a dreptului la viaţă privată în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, iar în contextul acestei asigurări, libera circulaţie a datelor cu caracter personal între Republica Moldova și statele membre ale UE prin implementarea principiilor colectării datelor personale și a principalelor dispoziţii deja stabilite prin Convenţia pentru protecţia persoanelor faţă de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal. La fel, va fi realizată o ajustare a standardelor de protecţie a datelor în contextul prelucrării lor de către autorităţile poliţienești și judiciare în transferul lor transfrontalier, inclusiv către terţe state și către sectorul privat. Un aspect important vizează armonizarea legislației cu privire la păstrarea datelor de trafic informaţional de către operatorii de comunicaţii electronice pentru o perioadă între 6 luni și 2 ani. Datele reţinute vor trebui să fie puse la dispoziţia organelor de aplicare a legii pentru detectarea, investigarea și judecarea ”infracţiunilor grave”, așa cum sunt acestea definite de către fiecare stat membru.

Apropierea graduală a Republicii Moldova de UE, va asigura respectarea drepturilor migranților conform principiilor internaţionale, normele de admitere, drepturile și statutul

UE a contribuit cu un suport de 2 mln. euro pentru consolidarea capacităţilor de gestionare a migraţiei în Republica Moldova.

Consecinţele migraţiei asupra copiilor rămaşi fără îngrijire părintească a determinat iniţierea unui proiect comun privind susţinerea familiilor de migranţi între Guvernul Italiei şi al RM.

Un alt proiect finanţat de UE „Consolidarea capacităţilor de gestionare a migraţiei în RM” prevede promovarea mobilităţii legale dintre Uniunea Europeană şi Republica Moldova.

persoanelor admise, tratamentul echitabil și integrarea cetățenilor străini cu ședere legală, precum și educația, formarea și măsurile de combatere a rasismului și a xenofobiei. Prin urmare, vor fi stabilite politici eficiente și preventive împotriva migrației ilegale, a traficului de migranți și de ființe umane, inclusiv măsuri de combatere a rețelelor de contrabandiști și traficanți și de protecție a victimelor traficului de acest gen, promovarea și facilitarea reîntoarcerii migranților ilegali.

La fel, liberalizarea regimului de vize este un element important în cadrul dialogului dintre UE și Moldova. Astfel, cetățenii Republicii Moldova pot călători în spațiul Schengen pentru perioade între 90 și 180 de zile.

UE a sprijinit cu un suport bugetar în sumă de 960 mii euro Republicii Moldova în implementarea Planului de Acțiuni UE-Moldova privind liberalizarea vizelor.

Pentru Republica Moldova, anularea regimului de vize

- va duce la intensificarea legăturilor de business,
- va spori cererea pentru servicii de transport și călătorie,
- va reduce incitațiile pentru emigrarea ilegală
- va consolida legăturile sociale între emigranți și persoanele dependente pe care aceștia au fost nevoiți să le abandoneze.

De asemenea, acordul prevede angajamentul de combatere a criminalității, a corupției și a altor activități ilegale, precum și de dezvoltare în continuare a cooperării judiciare în materie civilă și penală, prin valorificarea deplină a instrumentelor bilaterale și internaționale relevante.

În sectorul justiției suportul major este oferit de UE prin intermediului „Programului de suport bugetar în sectorul justiției și asistenței tehnică” care a contribuit semnificativ la implementarea Strategiei de reformare a sectorului justiției 2011-2016. Sprijinul financiar acordat este de 60 mln. euro.

Recent, pentru realizarea a trei proiecte noi privind reformarea sistemului de justiție din Republica Moldova, Uniunea Europeană a oferit suplimentar 10 mln. euro. Proiectele își propun susținerea sistemului judiciar, sporirea eficienței, responsabilității și transparenței instanțelor de judecată din Moldova. Această asistență se referă și la domeniul de investigare prejudiciară, urmărire penală și organizarea apărării în țara noastră.

În afară de aceasta, pentru asigurarea respectării drepturilor omului a fost inițiat proiectul de construcție a unui nou penitenciar în valoare de circa 45 mln. euro.

IV Cooperarea sectorială

După cum am menționat, prin semnarea Acordului de Asociere s-a deschis o nouă etapă în dezvoltare a relaţiilor Republicii Moldova cu UE fundamentată pe cooperări sectoriale într-o gamă variată de domenii. Pentru o înţelegere mai amplă a esenţei Acordului de Asociere, vom prezenta în continuare schimbările care ar rezultă din implementarea acestuia.

4.1. Administrația publică

Prin Acordul de Asociere, Republica Moldova își propune să determine crearea unei administrații publice ***eficiente, responsabile, credibile, transparente și deschise*** în relația cu beneficiarii serviciilor sale, contribuind, astfel, la sporirea capacităților instituționale și ale resurselor umane ale administrației publice centrale și locale pentru a îmbunătăți eficiența activității acestora. O astfel de administrație își va concentra efortul în punerea în aplicare a legii și furnizarea de servicii publice de calitate. În acest sens, cetățenii Republicii Moldova vor beneficia de procese decizionale coerente, resurse umane competente și bine gestionate, o structură instituțional-administrativă adecvată, proceduri de funcționare clare, simple (e-guvernanță), o atitudine și cultură organizațională centrate pe promovarea interesului public, precum și un management eficient și transparent al cheltuielilor publice. Reformarea administrației publice va asigura reducerea birocrației și eliminarea corupției.

Reforma în domeniul administrației publice este implementată în R. Moldova cu suportul UE. Printre proiectele promovate se numără:

Proiectul
„Promovarea planificării şi implementării participative ca mecanism eficient de abilitare a comunităţii şi dezvoltare locală sustenabilă”

Proiectul este implementat în parteneriat cu autoritățile publice locale ale oraşelor Orhei şi Teleneşti şi cu sprijinul financiar al Uniunii Europene care a acordat 150 mii euro. Proiectul vine să consolideze capacitatea de cooperare a autorităţilor publice locale cu societatea civilă, pentru participarea activă a acesteia la dezvoltarea locală şi dezvoltarea durabilă a comunităţilor.

Proiectul *„Suport pentru modernizarea serviciului public din Republica Moldova în corespundere cu cele mai bune practici europene”*

Proiectul are o valoare de 1,2 mln. euro, ce urmează să fie realizat în parteneriat cu Guvernul Republicii Lituania. Componentele de bază ale proiectului vizează ajustarea cadrului normativ conform celor mai bune practici europene, planificarea și implementarea programului național de instruire a funcționarilor publici, crearea unei rețele de experți în domeniul resurselor umane și dezvoltarea capacităților tuturor secretarilor de stat din cadrul ministerelor. Printre rezultatele scontate ale proiectului se numără elaborarea planurilor anuale de dezvoltare profesională continuă a personalului în cel puțin 80 la sută din autoritățile publice, precum și a minimum 15 curicule pentru cursuri de instruire. Totodată, proiectul va cuprinde instruirea secretarilor de stat, a cel puțin 50 de funcționari publici și certificarea altor 30 de funcționari în calitate de formatori în domeniul managementului resurselor umane.

Proiectul *„Parteneriat lărgit durabil pentru reforma de descentralizare”*

Proiectul cu un buget total de 286 mii euro are drept scop îmbunătățirea capacității autorităților publice locale și societății civile din raioanele Ungheni și Orhei pentru elaborarea programelor și proiectelor comune de dezvoltare durabilă, precum și creșterea conștientizării autorităților publice locale privind necesitatea de implicare a societății civile în procesul de formulare a politicilor publice, cu centrarea pe procesul reformei de descentralizare, respectarea egalității de gen și incluziunii minorităților.

4.2. Businessul

Pentru crearea unei economii de piață pe deplin funcționale și stimularea comerțului, în cuprinsul Acordului de Asociere au fost stabilite un set de obiective în domeniile **dreptului societăților comerciale și guvernării corporative, precum și în contabilitate și audit**. Realizarea politicilor UE în domeniul **societăților comerciale** prin necesitatea dezvăluirii informației cu privire la actul de constituire și statutul societăților comerciale, valoarea capitalului subscris, bilanțul contabil, contul de profit și pierderile pentru fiecare exercițiu, orice schimbare a sediului societății, orice hotărîre prin care se pronunță nulitatea societății, precum și orice altă informație relevantă, va conduce la crearea unei eficiențe și transparențe sporite fapt ce va oferi atît beneficii persoanelor care doresc să prezinte informații cît și celor care

doresc să le acceseze. Obiectivele urmărite vor contribui la protejarea intereselor acționarilor și asigurarea tratamentului egal al acestora, protejarea intereselor creditorilor, creșterea certitudinii juridice între societățile comerciale și terții, precum și mărirea oportunităților de creare a societăților comerciale cu asociat unic, facilitînd creșterea activităților întreprinderilor mici și mijlocii.

Definirea în legislația națională a mecanismelor disponibile societăților comerciale, cum ar fi fuziuni, divizări, oferte publice de cumpărare, vor contribui la sporirea competitivității societăților comerciale prin oferirea de proceduri clare conform cărora astfel de tranzacții pot avea loc, în același timp asigurînd garanții adecvate pentru acționari, creditori și angajați. Totodată, vor fi promovate investițiile în societățile comerciale cotate la bursă.

Implementarea în legislația națională a reglementărilor UE în domeniul **contabilităţii şi auditului** reprezintă un factor important în menţinerea unei activităţi de afaceri şi a unui climat de investiţii funcţional în cadrul economiei. În contextul economiei Republicii Moldova, acest aspect constituie unul dintre elementele fundamentale ale capacităţii economiei de a interacţiona cu activităţile de afaceri internaţionale şi are, astfel, potenţialul de a contribui la îmbunătăţirea performanţei economiei moldovene pe piaţa europeană. Mai mult, existenţa unui sistem modern de raportare financiară, armonizat cu cele mai bune practici europene, va contribui la o mai mare transparenţă şi va ajuta la îmbunătăţirea stabilităţii sistemului financiar al ţării. La fel, printre avantaje putem enumera și ameliorarea accesului la capital; o comparabilitate îmbunătăţită cu o funcţie de audit eficientă şi o încredere sporită în organismul de control public din partea investitorilor. În plus, raportul financiar va servi apoi drept bază corectă pentru calcularea impozitelor.

La 2 mai 2014, Comisia Europeană a aprobat un program de sprijin în favoarea Republicii Moldova (30 mln. euro), destinat competitivității micilor afaceri, dezvoltării legislației naționale în conformitate cu standardele de calitate ale UE și promovarea exporturilor, precum și pentru campanii de informare cu privire la Acordul privind Zona de Liber Schimb Aprofundat şi Cuprinzător (ZLSAC) cu UE, oportunităţi de investiţii şi comunicare.

La fel, pentru a ajuta Ministerul Finanţelor, Parlamentul și Instituţia Supremă de Audit a Republicii Moldova în procesul de consolidare a bunei guvernări, a unei politici fiscale eficiente, a unei politici transparente și responsabile a finanţelor publice și a sistemelor de consolidare a managementului financiar public, UE a acordat un sprijin de 37 de mln. euro pentru reformele politice ale Finanţelor Publice din Republica Moldova.

Necesită a fi evocat și Proiectului „Suport în utilizarea remitenţelor pentru crearea noilor afaceri și a locurilor de muncă” finanţat de către Uniunea Europeană și co-finanţat de către Cooperarea Cehă pentru Dezvoltare în valoare de 500 mii de euro.

Totodată, cu suportul Fondului Internaţional pentru Dezvoltare Agricolă (IFAD) s-a reuşit facilitarea accesului la pieţele de capital, susţinând producătorii agricoli prin acordarea de credite avantajoase pentru dezvoltarea de afaceri, cât și acordarea de credite cu porţiuni de grant pentru tinerii antreprenori ce îşi iniţiază sau dezvoltă o afacere în mediul rural.

În prezent, la nivelul UE există un set de principii și reguli în materie de **guvernanță corporativă**, care cuprind recomandări cu privire la independența administratorilor fără funcție executivă, la comitetele consiliului și la remunerare. Aplicarea dreptului european în domeniul respectiv va institui o mai mare transparență în ceea ce privește remunerarea în general și remunerația individuală a membrilor consiliului de administrație, precum și un drept de vot al acționarilor asupra politicii de remunerare, precum și asupra raportului privind remunerarea.

De asemenea, printre beneficiile urmărite se numără și

- creşterea nivelului şi calităţii implicării proprietarilor şi administratorilor de active în societăţile în care au investit;
- creşterea transparenţei şi îmbunătăţirea supravegherii de către acţionari a tranzacţiilor dintre părţile afiliate.
- asigurarea fiabilităţii şi a calităţii consultanţei furnizate de consilierii de vot;
- îmbunătățirea schimbul de informație între Registrul național al companiilor în Republica Moldova și registrele comerțului ale statelor membre.

4.3. Ocuparea forţei de muncă, politica socială şi egalitatea de şanse

În domeniul **ocupării forței de muncă**, întru îmbunătăţirea protecției lucrătorilor salariați împotriva unor posibile încălcări ale drepturilor lor și de a crea o mai mare transparență pe piața muncii, Republica Moldova își va alinia legislația la directivele europene ce țin de contractele de muncă pe termen fix, munca pe durată determinată și cea pe fracțiune de normă, organizarea timpului de lucru. La fel, va crea un cadru nediscriminatoriu pentru aplicarea măsurilor de protecție socială a persoanelor disponibilizate prin concedieri colective din toate sectoarele de activitate, indiferent de forma de proprietate și de modul de organizare a activității. De asemenea, regulile referitoare la menţinerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unităţi sau părţi de întreprinderi vor fi apropiate de cele ale statelor UE.

Egalitatea între femei şi bărbaţi este unul dintre principiile fundamentale ale dreptului Uniunii Europene. Prin urmare, Republica Moldova va promova egalitatea de tratament fără deosebire de rasă, origine etnică sau sex în ceea ce privește încadrarea în muncă a persoanelor, la formare și promovare profesională, la condiții de muncă. La fel, va fi aplicat principiul egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale prin creșterea perioadei de contribuție, îndeosebi a femeilor la Fondul de asigurări sociale, se va stabili un stagiu minim egal de cotizare pentru femei și bărbați, vor fi acoperite și alte riscuri asigurate prin plata contribuției cum ar fi pensia de urmaș, pentru oricare dintre soții supraviețuitori, maternitatea și concediul de creștere și îngrijire a copilului în vîrstă de pînă la doi ani, precum și concediul de îngrijire a copilului bolnav.

Transpunerea acquis-ului comunitar în domeniul **sănătății și securității la locul de muncă** va determina schimbarea mentalităţii angajatorilor şi lucrătorilor, care trebuie să devină actori conştienţi ai activităţii de prevenire a accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale. Angajatorul va fi obligat să asigure sănătatea şi securitatea lucrătorilor în toate aspectele referitoare la muncă. În acest scop, angajatorul trebuie să evalueze riscurile, să prevadă măsuri pentru eliminarea sau diminuarea acestora şi să informeze lucrătorii asupra riscurilor şi a măsurilor dispuse, asigurând participarea acestora la procesul prevenirii lor.

Vor fi implementate cerințe minime de securitate și de sănătate la locul de muncă ce țin de folosirea echipamentelor, de lucrul la monitor, pe șantiere temporare sau mobile, în industria extractivă sau la bordul navelor de pescuit. Totodată, angajatorul va asigura securitatea şi sănătatea lucrătorilor prin măsuri de:

- limitare a folosirii agenţilor nocivi la locul de muncă;
- limitarea numărului de lucrători expuşi sau care pot fi expuşi riscurilor;
- folosire a semnalizării de avertizare şi de securitate.

Se vor stabili valori limită de expunere profesională în scopul protecţiei sănătăţii lucrătorilor la locul de muncă şi vor fi preluate listele de substanţe:

- la care expunerea lucrătorilor trebuie să fie evitată sau să fie menţinută la un nivel cât mai scăzut;
- pentru care se impune supravegherea stării de sănătate a lucrătorilor în timpul perioadei de expunere;
- pentru care se impune accesul lucrătorilor şi/sau reprezentanţilor acestora la o informare adecvată privind pericolele pe care le prezintă aceşti agenţi.

Angajatorii vor fi obligaţi să supravegheze starea de sănătate a lucrătorilor înainte de expunere şi ulterior la intervale regulate, să păstreze înregistrările datate ale nivelelor de expunere, să păstreze lista lucrătorilor expuşi şi înregistrările medicale. În cazuri speciale, va trebui supravegheată starea de sănătate a lucrătorilor expuşi la agenţi şi după ce expunerea a încetat.

Un aspect important ce necesită a fi menționat vizează introducerea de standarde mai ridicate de protecţie a tinerilor. În acest context, vor fi luate măsuri pentru interzicerea muncii copiilor. Vîrsta minimă de angajare sau admitere în muncă nu poate fi inferioară vîrstei la care încetează şcolarizarea obligatorie şi, în orice caz, celei de 15 ani. Totodată, tinerii vor fi protejați împotriva oricărei munci care ar putea dăuna securității, sănătății sau dezvoltării lor fizice, psihologice, morale sau sociale sau care ar putea să le compromită educația.

Proiectul Agendei sociale și economice a tinerilor din Republica Moldova a fost elaborat la inițiativa și prin contribuția tinerilor, actorilor socio-economici, reprezentanților organizațiilor societății civile din 4 raioane ale Republicii Moldova (Ungheni, Fălești, Călărași și Căușeni) și celor din stânga Nistrului, implicați în proiectul „Muncă Decentă pentru TINERI - îmbunătățirea situației socio-economice a tinerilor din Moldova prin abilitarea tinerilor și societății civile moldovenești”, implementat cu suportul financiar al Uniunii Europene în valoare de 300 mii euro și al Ministerului Tineretului și Sportului al Republicii Moldova .

4.4. Protecţia consumatorilor

Politicile ce urmează a fi implementate în domeniul dreptului consumatorului vor asigura introducerea pe piață a unor produse sigure care nu constituie o amenințare sau o amenințare redusă în conformitate cu natura utilizării acestuia și care este acceptabil în vederea menținerii unui nivel ridicat de protecție pentru sănătatea și siguranța persoanelor. În acest sens, vor fi interzise pe piață produsele care conțin produsul biocid dimetil fumarat, precum și a brichetelor fantezie. Doar brichetele care prezintă siguranță pentru copii pot fi comercializate. În context de siguranță generală, nu vor putea fi produse, comercializate, importate, exportate produsele, care deși nu sînt produse alimentare, au o formă, miros, culoare, aspect, ambalaj etichetă, volum sau dimensiune, făcînd ca consumatorii, în special copii, să le confunde cu produse alimentare. De asemenea, produsele periculoase vor putea fi retrase de pe piață mai rapid, datorită implementării sistemului de alertă RAPEX, care presupune reacții rapide în tot spațiul comunitar la apariția pe piață produselor periculoase.

Un alt avantaj îl constituie creșterea protecției intereselor economice a consumatorului urmare a informării exacte, transparente și clare cu referire la prețurile produselor care le sunt oferite, asigurarea unei protecții împotriva practicilor comerciale neloiale. Prin urmare, vor fi mult mai accesibile termenii și modalitatea de returnare a produselor/serviciilor cumpărate, informațiile despre organizațiile care le apără drepturile, modalitățile de depunere a plângerilor și petițiilor, dar și informațiile complete despre produs (componență, origine, producător etc.). Consumatorul va fi protejat în cadrul contractelor de vânzare de bunuri mobile, contractelor negociate în afara spațiilor comerciale, precum şi a contractelor de prestări servicii încheiate între consumatori şi comercianţi. Oferta de credite va fi însoțită de o mai bună aplicare a drepturilor consumatorilor și se va favoriza oferta de credite transfrontaliere. Odată cu adoptarea normelor europene de protecție a consumatorilor, serviciile financiare și electronice vor fi supravegheate mai bine, iar nivelul de protecție al consumatorilor la utilizarea serviciilor de comerț electronic va crește substanțial.

În același timp, orice consumator din țară va putea depune reclamații în Moldova pentru produsele cumpărate în UE și viceversa, orice consumator european va putea depune reclamații în UE pentru produsele cumpărate în Moldova.

Agenţia pentru Protecţia Consumatorilor a beneficiat de Proiectul Twinning „Suport Agenţiei pentru Protecţia Consumatorilor”. Proiectul a fost susţinut financiar de UE cu 1 mln. euro şi este implementat de Ministerul Economiei al Republicii Moldova şi APC în parteneriat cu instituţiile specializate din Marea Britanie şi Lituania, avînd drept scop implementarea în Republica Moldova a celor mai bune practici europene în domeniul supravegherii pieţii şi protecţiei consumatorilor.

4.5. Sectorul energetic

Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu UE oferă o posibilitate de modernizare a **sectorului energetic** prin implementarea celui de-al treilea pachet pentru piaţa de energie electrică şi gaze, care presupune separarea activităților de producere, transport și distribuție a energiei electrice și a gazelor naturale, libera contractare a furnizorilor de către consumatori și integrarea infrastructurală în piața energetică a UE. Implementarea Pachet III al sectorului energetic va permite demonopolizarea pieței energetice autohtone; eliminarea discriminării între furnizori și producători indiferent dacă aceștia sînt deja pe piață sau intenționează să intre, ceea ce ar stimula concurența; asigurarea accesului pentru orice companie care intenţionează să intre pe piaţa energetică internă a statului. Odată implementate aceste prevederi, consumatorul se va putea bucura de relații corecte cu furnizorii de electricitate/gaz, care vor presupune alegerea liberă a furnizorilor, posibilitatea schimbării lor, stabilirea unor relații contractuale juste și posibilitatea soluționării rapide a litigiilor cu aceștia.

În pofida faptului, că actualmente nu există nici un plan de implementare a măsurilor de stocare de produse petroliere, adoptarea eventuală a legislației comunitare relevante va oferi o soluție importantă Republicii Moldova în vederea protecției de daune economice pe care le-ar putea genera o întrerupere neprevăzută în livrarea de țiței. Menținerea unor stocuri de produse petroliere, va constitui un mijloc efectiv de păstrare a stabilității în cadrul economiei naționale și minimiza impactul economic asociat cu reducerea volumului de furnizări de petrol și cu prețurile rezultante mai mari la petrol.

De asemenea, Acordul de Asociere include aplicarea legislației naționale cu privire la energia regenerabilă, cu scopul sporirii cotei surselor de energie regenerabilă în consumul total de energie până la 17% către anul 2020, precum și adoptarea legilor care transpun Directivele UE cu privire la eficiența energetică, în special privind performanța energetică a clădirilor și privind etichetarea și informația standard despre produs cu includerea datelor privind consumul de energie și alte resurse, pentru produsele cu impact energetic.

În contextul expus mai sus, promovarea utilizării surselor regenerabile de energie și a biocombustibililor va reduce considerabil dependența țării de importurile de energie și consolida capacitatea de a se baza pe resursele proprii în vederea satisfacerii necesităților de energie. Tot în acest context, utilizarea de tehnologii de producere a energie regenerabile și a biocombustibililor va reduce daunele aduse mediului prin reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. În plus, aplicabilitatea politicilor UE în domeniul dat va genera și efecte secundare, cum ar fi creșterea nivelului de informare a populației despre problemele de mediu și facilitarea operării unor schimbări în cadrul normelor sociale vizînd ideile cu privire la protecția climei.

Transpunerea acquis-ului UE în domeniul eficienței energetice va putea contribui semnificativ la reducerea majorării consumului de energie și la temperarea

efectelor adverse asupra mediului cauzate de producerea și consumul de energie. În plus, acesta ar putea încuraja dezvoltarea, comercializarea și vînzarea unor produse energetice eficiente, susținînd concomitent autoritățile din Republica Moldova să promoveze obiectivele primordiale de politici, cum ar fi asigurarea unor servicii cu impact energetic și îmbunătățirea condițiilor de trai ale familiilor cu venituri reduse.

Prezintă importanță faptul că, reformele din domeniul energetic beneficiază de asistență financiară din partea UE.

Proiectul *gazoductului Iași-Ungheni*

- Valoarea totală a proiectului este de cca 26,5 milioane euro, dintre care 18,2 milioane de euro costă conducta de pe teritoriul României și 8,3 milioane de euro de pe teritoriul Republicii Moldova.

Proiectul *Energie și Biomasă*

- Proiectul contribuie la crearea unui sistem sigur, competitiv și durabil de producere a energiei din surse regenerabile, în special, biomasă și deșeuri agricole.
- Proiectul urmărește sporirea gradului de utilizare a surselor regenerabile de energie, în special pentru încălzirea clădirilor publice și gospodăriilor individuale în zonele rurale. El pune bazele pentru crearea unor piețe funcționale de tehnologii pe bază de biomasă. Prin înlocuirea surselor de energie tradiționale cu combustibil din biomasă ușor accesibil, proiectul va contribui în continuare în mod semnificativ la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și poluarea mediului. Bugetul total al proiectului este de 14.56 milioane euro, alocate de către Comisia Europeană (14 mln. euro) și PNUD Moldova (560 000 euro).

Linia de Finanțare pentru Eficiența Energetică în Moldova (MoSEFF)

- Proiectul reprezintă o linie de credit de 42 milioane de euro, în combinație cu o componentă de grant de 5–20%, acordată pentru companiile din Moldova, prin intermediul băncilor partenere ale BERD. MoSEFF, de asemenea, oferă asistență tehnică pentru proiecte prin intermediul unei companiei germane lider în domeniile ingineriei și consulting. Finanțarea este îndreptată spre investițiile de promovare a eficienței energetice și producției de energii regenerabile. Obiectivul principal al acestor granturi este de a asigura viabilitatea economică și fezabilitatea unor proiecte de bună calitate. Un alt obiectiv este stimularea aplicării tehnologiilor avansate în Moldova. Acest lucru este realizat prin oferirea unor granturi mai mari pentru proiectele care utilizează cele mai Bune Tehnologii Disponibile (BTD).

Programul INOGATE

- Programul include suport consecvent în domeniul energiei din surse regenerabile şi eficienţei energetice pentru ţările Parteneriatului Estic. INOGATE este un proiect regional din domeniul energetic, finanţat de UE, care susţine cooperarea în materie de politică energetică în ţările partenere INOGATE (ţările Parteneriatului Estic) în legătură cu subiectele din domenii de cooperare INOGATE.
- UE s-a angajat să sprijine oraşele din Europa de Est şi Asia Centrală în Pactul Primarilor. Pactul primarilor urmăreşte mărirea eficienţei energetice regenerabile prin aceasta contribuind la îndeplinirea obiectivului Uniunii Europene de reducere a emisiilor CO2 cu 20% pînă în 2020.

4.6. Transportul

Obiectivul general al politicii de transport este stabilirea unui echilibru între dezvoltarea economică pe de o parte şi cerinţele de calitate şi siguranţă ale societăţii pe de cealaltă parte, pentru a dezvolta un sistem de transport modern și durabil.

Scopul urmărit prin Acordul de Asociere în domeniul **transportului rutier de bunuri şi de pasageri** constă în promovarea unui sistem eficient de transport prin liberalizarea pieței pe cît de mult posibil asigurînd condiții de concurență echitabilă. Realizarea în continuare a agendei de reforme propuse va determina îmbunătățirea siguranței rutiere, îmbunătățirea calității serviciilor de transport, încurajarea respectării regulilor privind condiţiile de muncă în acest sector, creare de drumuri naționale de o calitate bună. În acest sens, este important să amintim faptul că, transpunerea directivelor europene va face obligatorie întreprinderea unui șir de măsuri precum:

- instalarea și utilizarea dispozitivelor de limitare a vitezei pentru anumite categorii de vehicule, și anume viteza maximă pentru autobuzele grele (vehiculele cu o greutate de +5 tone și cu mai mult de 8 locuri pentru călători) de 100 km/oră și pentru vehiculele grele pentru transportarea mărfurilor

Fondul de Investiţii în Vecinătate (FIV) al UE, a contribuit la reabilitarea a 22 km de drum național pe tronsonul Bălţi–Sărăteni; la achiziționarea a 23 de troleibuze pentru mun. Bălţi. În afară de aceasta, au fost oferite 8 mln. euro pentru reabilitarea rețelelor de transport electric.

Cu suportul BERD şi BEI, în anul 2013 au fost reabilitaţi integral mai mult de 65 km de drum național pe tronsonul M2 Chişinău–Soroca şi circa 8 km de drum pe tronsonul R3 Chişinău–Hâncești.

De asemenea, în 2013 au demarat toate procedurile tehnice pentru implementarea proiectului de reabilitare a șase străzi principale în mun. Chişinău, finanţat de BERD, BEI şi UE.

de 90km/oră. Limite mai mici de viteză vor fi stabilite pentru vehiculele care transportă mărfuri periculoase.

- instalarea dispozitivelor de înregistrare care permit înregistrarea activității conducătorului auto, fapt ce va permite pe viitor controale rutiere mai rapide și mai complete.
- modificarea dimensiunilor și greutăților maxime pentru vehiculele implicate în traficul național și internațional de mărfuri și transporturile cu autobuzul, unificîndu-se astfel cu aranjamentele din întreaga UE.
- se va promova în continuare armonizarea condițiilor de examinare a abilităților de conducere a vehiculului.
- aplicarea de măsuri conforme normelor UE în privința transportului național de mărfuri periculoase.
- majorare taxele pentru utilizarea autostrăzilor.
- îmbunătățirea condițiilor sociale prin adoptarea de măsuri referitoare la organizarea timpului de lucru, limitînd durata de lucru maximă săptămînală a lucrătorului, reglementarea perioadelor de repaus pe care trebuie să le respecte conducătorii auto care efectuează transporturi rutiere naționale și internaționale.

Un avansat grad de armonizare la acquis-ul comunitar în domeniul **transportului feroviar** va contribui la revitalizarea căilor ferate prin crearea unei zone feroviare integrate, eficiente, competitive şi sigure, precum și la înfiinţarea unei reţele destinate serviciilor de transport de bunuri. În acest sens, reformarea sectorului feroviar va determina:

- reabilitarea infrastructurii feroviare și a materialului rulant;
- modernizarea conexiunilor feroviare cu țările învecinate pentru fluidizarea traficului internațional și liberalizarea pieței pentru a acorda acces operatorilor străini.
- asigurarea interoperabilității sistemului feroviar, prin respectarea condițiilor privind design, construcție, darea în exploatare, reînnoirea, calificările profesionale, condițiile de sănătate și siguranță ale personalului.
- îmbunătățirea siguranței feroviare urmare a instituirii autorității de siguranță și supraveghere, precum și a organismului independent de anchetare a accidentelor.
- stabilirea instituției de licențiere a activității întreprinderilor feroviare va asigura servicii fiabile și adecvate. În acest sens, autorizația feroviară se va elibera doar cu condiția respectării anumitor cerințe privind capacitatea financiară și competența profesională.
- recunoașterea reciprocă a calificărilor mecanicilor de locomotivă, fapt ce va asigura libera circulație a forței de muncă și libertatea de a presta servicii.
- Totodată, va fi îmbunătățită calitatea serviciilor prin abordarea drepturilor și obligațiilor călătorilor, fapt ce va duce la creșterea numărului de pasageri, punctualitatea și performanța de funcționare, nivelul de satisfacție a clienților. Serviciile de transport de călători vor fi accesibile în egală măsură tuturor cetățenilor, întreprinderile feroviare fiind obligate să ia în considerare nevoile persoanelor cu handicap și eliminarea tuturor obstacolelor fizice și funcționale.

- Crearea unor structuri clare a costurilor fiecărui servicii, pentru a facilita elaborarea politicilor de dezvoltare.

Îmbunătăţirea condiţiilor din **transportul fluvial și maritim** va duce la adoptarea măsurilor legate de politica privind concurenţa, de prevenire a unor practici inechitabile de taxare, respectarea cerințelor tehnice pentru navele de navigație, a standardelor pentru vasele utilizate pentru transportul materialelor periculoase şi privind condiţiile de lucru. Urmează a fi definite şi condiţiile pentru admiterea în profesiile din sector, pentru obținerea brevetelor naționale de comandant de navă pentru transportul de mărfuri și pasageri pe căile navigabile interioare. În privinţa siguranţei maritime, vor fi luate măsuri referitoare la inspecţii mai riguroase în porturi, stabilirea unui sistem comunitar de monitorizare, inspecţie şi informaţii pentru traficul maritim. Vor fi introduse un set de norme moderne privind răspunderea și asigurarea de care vor beneficia pasagerii.

Republica Moldova primește asistență din partea UE pentru implementarea Proiectului „Punerea în aplicare a cadrului legal în sectorul aviației" în valoare de 1,849,400 mln. euro. Obiectivul general al proiectului este de a îmbunătăți siguranța și securitatea transportului aerian prin sprijinirea autorităților aeronautice civile ale Republicii Moldova în adoptarea și punerea în aplicare a cadrului legal și de reglementare pentru sectorul aviației în conformitate cu condițiile convenite în Acordul privind Spațiul Aerian Comun UE-Moldova.

Totodată, UE a acordat o asistență tehnică de 1.750 mln. euro pentru modernizare a „Aeroportului Internațional Chișinău".

Ca o consecință a deschiderii pieței de **transport aerian**, oportunitățile de călătorie oferite pasagerilor din UE și Moldova s-ar îmbunătăți. Drept urmare, se va crea condiţiile adecvate pentru atragerea activităţii unor noi companii în Republica Moldova, inclusiv a celor de tip low cost, fapt ce va duce la micşorarea preţului la bilete, mărirea numărului de rute şi destinaţii, oferirea unor servicii adecvate, vor crește standardele actuale privind siguranța aviatică etc. Paralel va exista un proces de convergență în materie de siguranța, securitatea, protecția mediului, protecția consumatorilor.

4.7. Agricultura și dezvoltare rurală

Domeniul agricol este un sector cheie pentru economia Republicii Moldova, iar Acordului de Asociere aduce modificări menite să promoveze agricultura și dezvoltarea rurală prin adoptarea practicilor existente din Uniunea Europeană.

În primul rînd, va fi asigurată îmbunătăţirea calităţii produselor prin protejarea indicațiilor geografice, denumiri de origine şi specialităţi tradiţionale garantate. Menționăm că, calitatea unor produse este conferit**ă** atât de locul în care au fost produse, cât şi de metodele de producţie folosite. Consumatorii şi comercianţii de

produse alimentare sunt tot mai interesaţi de originea geografică a alimentelor şi de o serie de alte caracteristici. Protejarea acestor indicaţii referitoare la calitate prezintă avantaje **întrucît:**

- Încurajează diversificarea producţiei alimentare şi protejează denumirea acestor produse de utilizări greşite sau falsuri.
- Oferă consumatorilor o garanţie privind originea şi metodele de producţie;
- Transmit mesaje comerciale eficiente cu privire la produsele cu valoare adăugată mare;
- Sprijină societăţile din zonele rurale care obţin produse de calitate prin protejarea etichetei împotriva imitaţiilor frauduloase. Mai mult, respectivele produse devin şi instrumente de promovare a anumitor regiuni, păstrând într-o mare măsură vie conştiinţa şi identitatea naţională, pe de o parte, şi interesul sporit pentru descoperirea valorii locului, pe de altă parte.

Un accent mai mare va fi pus pe dezvoltarea continuă a **agriculturii ecologice**. Evocăm faptul că, agricultura ecologică este o metodă de producţie care conservă structura şi fertilitatea solului, promovează un standard ridicat de bunăstare a animalelor şi evită utilizarea produselor autorizate în agricultura convenţională, precum pesticidele sintetice, erbicidele, îngrăşămintele chimice sau stimulatorii de creştere, cum sunt antibioticele, sau organismele modificate genetic. Agricultorii vor recurge la tehnici care contribuie la menţinerea ecosistemelor şi la reducerea poluării.

Republica Moldova urmează să se conformeze standardelor de comercializare pentru plante, seminţe de plante, produse obţinute din plante, fructe şi legume, precum și pentru animale vii și produse de origine animală. Atenționăm că, problemele legate de neconformitatea produselor autohtone, dar și a lipsei infrastructurii de calitate vor putea fi rezolvate implicit prin armonizarea treptată a legislației sanitare și fitosanitare, cu cea a UE. Odată depășite aceste bariere, producătorii vor putea exporta în UE, iar consumatorii var avea acces la produse alimentare sigure și sănătoase, și vor beneficia de mai multe informaţii despre riscurile potenţiale şi măsurile pe care trebuie să le ia pentru minimizarea lor. În acest sens, siguranța alimentară urmărește:

- sănătatea și bunăstarea animalelor.
  Toate animalele și toate produsele obținute de la animale trebuie să întrunească cerințe stricte de sănătate, înainte de a fi comercializate. Totodată, bunăstarea animalelor se bazează pe principiul că animalele nu trebuie să sufere inutil, principiu care se reflectă în norme clare privind condiţiile de creştere a găinilor, porcilor şi viţeilor, precum şi condiţiile în care animalele pot fi transportate şi sacrificate. Mai mult decât atât, toate animalele comercializate trebuie să fie identificabile - înregistrate, marcate și acompaniate de un pașaport (în funcție de tipul de animal).
- sănătatea plantelor.
- siguranța activităţilor de procesare a alimentelor și/sau a băuturilor, practici de igienă și siguranța livrării, depozitării și transportului alimentelor.

- etichetarea produselor alimentare și informarea consumatorului.
  Etichetele alimentelor va oferi consumatorilor toate informațiile esențiale privind: compoziția produsului, cine este producătorul, metodele de păstrare și de preparare. Producătorii au libertatea să ofere și alte informații, dar acestea trebuie să aibă acurateț e, să nu inducă în eroare consumatorul. Normele de etichetare cer producătorilor să informeze consumatorul, prin intermediul etichetei, dacă produsul conține sau este derivat din produse ce conțin organisme modificate genetic. De asemenea, eticheta trebuie să conțină informații clare cu privire la ingredientele care pot provoca o reacție alergică. Astfel, va fi respectat dreptul consumatorului la o alegere conştientă.

Sectorul agrar al UE deserveşte comunitatea rurală, rolul său rezumîndu-se nu doar la producerea alimentelor, ci de asemenea garantează supravieţuirea zonei rurale în calitate de loc pentru trai, lucru şi turism.

Relevant este faptul că, UE a oferit Republicii Moldova suma de 64 mln. euro pentru finanţarea Programul european de vecinătate pentru agricultură şi dezvoltare rurală (ENPARD) destinat pentru sporirea dezvoltării rurale prin ameliorarea dialogului politic, guvernării şi a serviciilor de livrare a suportului în conformitate cu necesităţile fermierilor privaţi în scopul creşterii competitivităţii în sectorul agricol.

De asemenea, Proiectului de asistenţă tehnică al Uniunii Europene „Stimularea Economică în Zonele Rurale (ESRA)" este un proiect cu un buget de 3,6 milioane de euro prin care au fost create peste 10 mii de locuri de muncă, au fost acordate 3200 de granturi individuale, au beneficiat de suport mai mult de 1600 de întreprinderi, au fost deschise opt incubatoare şi reţeaua de incubatoare rurale care au peste 150 de rezidenţi.

La fel, în anul 2014 a demarat proiectul de modernizare a sectorului agricol finanţat de Republica Polonă cu 100 mln. euro. Cu suportul proiectului urmează modernizarea şi restructurarea fermelor specializate în producţia de produse agricole tradiţionale (legume şi fructe, lapte, carne), precum şi realizarea investiţiilor în tehnologii moderne privind procesarea produselor agroalimentare.

Cu sprijinul Băncii Mondiale, IFAD, Guvernului Japoniei, BEI, UE, etc., s-a reuşit modernizarea lanţului agroalimentar în scopul conformării la cerinţele UE privind siguranţa alimentelor şi cerinţele de calitate. Astfel, s-a lucrat intens cu producătorii agricoli în scopul asocierii acestora în grupuri mici, s-au demarat lucrările de reconstrucţie a sediului nou pentru Agenţia Naţională de Siguranţă a Alimentelor, s-a reabilitat laboratorul din or. Bălţi şi demarată reabilitarea laboratorului din or. Cahul. Totodată, au demarat construcţia punctelor de inspecţie la frontieră Tudora şi Criva, iar pentru punctele Leuşeni şi Giurgiuleşti urmează a fi semnat contractul.

Cu suportul BEI au fost efectuate investiţii în fabricile existente prin modernizarea şi tehnologizarea proceselor de producere a vinului îmbuteliat. Pentru extinderea plantaţiilor de viţă de vie au fost aprobate proiecte investiţionale în sumă de circa 41 mln. lei, dintre care pentru înfiinţarea plantaţiilor noi şi defrişarea celor necorespunzătoare în sumă de 20 mln. lei, iar pentru mecanizarea proceselor de cultivare a viţei de vie şi producerea strugurilor de viţă de vie, soiuri tehnice au fost alocate resurse financiare din creditul BEI în sumă de 20,8 mln. lei.

4.8. Mediul înconjurător

Implementarea acquis-ului european de mediu va aduce beneficii cetăţenilor şi întreprinderilor din UE şi din Republica Moldova, inclusiv prin îmbunătăţirea sănătăţii publice, prin conservarea resurselor naturale, prin sporirea eficienţei economice şi ecologice, prin integrarea mediului în alte domenii de politică, precum şi prin utilizarea de tehnologii moderne, mai curate, care să contribuie la modele de producţie mai sustenabile. O atenție specială va fi acordată îmbunătățirii gradului de transparență a luării deciziilor, precum și conştientizării, informării, consultării şi participării tuturor cetățenilor în luarea deciziilor privind mediul. În acest sens, precizăm faptul că, va fi determinată realizarea unei evaluări a impactului asupra mediului (EIM) al tuturor proiectelor susceptibile de a avea efecte semnificative asupra mediului, înainte de autorizarea lor. Astfel, va fi garantat că mediul este luat în considerare încă din primele etape ale procesului decizional, fapt ce va permite evitarea costurilor de întreținere și remediere, precum și a daunelor în materie de sănătate, ceea ce va ameliora funcționarea pieței interne și va sporit participarea publicului la procesul decizional. La fel, va fi asigurată efectuarea unei evaluări strategice a mediului (SEA) pentru planuri, programe și politici prin care se va asigura că efectele asupra mediului vor fi identificate și evaluate în timpul elaborării și înaintea adoptării lor.

În acest context, specificăm că o evaluarea strategică a mediului poate determina o integrare efectivă a considerentelor de mediu în întocmirea planurilor și a programelor. De asemenea, o bună aplicare a SEA va ridica din timp semnale de avertizare cu privire la opțiunile care nu asigură o dezvoltare durabilă din punct de vedere al mediului, înaintea formulării proiectelor specifice și atunci când sunt încă posibile alternative majore. Ca atare, SEA facilitează o mai bună luare în considerare a constrângerilor de mediu în formularea politicilor, planurilor și programelor care creează cadrul pentru proiectele specifice. Astfel, SEA vine în sprijinul dezvoltării durabile din punct de vedere al mediului.

Calitatea aerului

Poluarea aerului este unul din domeniile în care UE este cea mai activă. Implementarea obiectivelor politicilor europene va reduce poluarea și va îmbunătățit în mod semnificativ calitatea aerului. În acest sens, ținem să precizăm că, Republica Moldovă urmează să se conformeze setului de valori limită stabilite pentru fiecare poluant identificat (printre care: arsenic, cadmiu, mercur, nichel, hidrocarburi aromatice policiclice, compuşi organici volatili, poluanți cu efect de acidifiere și eutrofizare și de precursori ai ozonului, emisiile de dioxid de sulf) pentru evitarea, prevenirea sau reducerea efectelor nocive ale acestora asupra sănătății umane și asupra mediului în ansamblul său. Pe lîngă stabilirea limitelor pentru calitatea aerului și pragurilor de alarma a acestora, Republica Moldova se va alinia strategiilor de monitorizare, meto-

delor de măsură și metodelor de evaluare pentru a ajunge la măsurători comparabile în toată Europa și pentru a furniza o informare publică de calitate.

Calitatea apei

Politicile de mediu, de asemenea, vor asigura o protecție sporită și vor îmbunătăți mediul acvatic, în special prin măsuri speciale de reducere progresivă a evacuărilor, emisiilor și pierderilor de substanțe periculoase prioritare și prin stoparea sau eliminarea treptată a evacuărilor, emisiilor și pierderilor de substanțe periculoase prioritare. O atenție deosebită se va acorda reducerii poluării apelor provocată sau indusă de nitrații proveniți din surse agricole, colectării, tratării și evacuării apelor urbane reziduale, precum și tratării și evacuării apelor uzate care provin din anumite sectoare industriale. Este evident că acestea ar condiţiona ameliorarea stării de sănătate a ecosistemelor acvatice, care ar putea produce beneficii în ceea ce priveşte recreerea şi dezvoltarea turismului. De asemenea, o calitate mai bună a apei în ecosistemele acvatice va reduce costurile de tratare a acesteia şi va determina atingerea unui standard acceptabil privind calitatea apei potabile. În acest sens, vor fi întreprinse măsuri pentru a se asigura că apa potabilă să nu conţină concentraţii de microorganisme, paraziţi sau oricare alte substanţe, care constituie un potenţial risc sănătăţii umane, precum și respectă minimum cerinţe (parametri micro-biologici şi chimici, precum şi radioactivi).

Prin Programul de *„Susţinere a Politicilor Sectoriale în sectorul apei ENPI AAP 2009”*, UE sprijină RM în implementarea reformelor în apa potabilă şi canalizare, prin furnizarea de finanţare în sumă de 37 mln.euro, asistenţă tehnică şi dialog politic pentru activităţi prioritare de înaltă relevanţă pentru populaţie și mediul înconjurător. În acest sens, UE a oferit 5 mln. euro pentru reabilitarea sistemului de alimentare cu apă în municipiul Nisporeni.

Gestionarea deșeurilor

Domenii de acţiune în materie de gestiune a deşeurilor vor contribui la ameliorarea gestionării deşeurilor, prin:

- reducerea cantităţii de deşeuri ce fac obiectul unei eliminări finale şi a volumului de deşeuri periculoase;
- reducerea la maxim a cantităţii de deşeuri asigurându-se respectarea cerinţei ca eliminarea sau depozitarea lor controlată nu prezintă nici un pericol. Se va interzice depozitarea unor deșeuri periculoase, deșeuri lichide și cauciucuri, fapt care va reduce cantitatea de deșeuri biodegradabile depozitate deoarece acestea produc gaz metan (un gaz de sera care provoacă încălzirea globală).
- respectare cerinţei ca deşeurile produse la momentul actual să nu prezinte nici un pericol sau ca riscurile asociate acestora să fie cât mai scăzute posibil, acordând prioritate valorificării deşeurilor şi, în special, reciclării lor.

Îmbunătăţirile din sectorul gestionării deşeurilor pot genera oportunităţi de angajare. În rezultatul gestionării mai responsabile a deşeurilor, valoarea estetică a peisajului şi a mediului înconjurător ar creşte, în timp ce nivelul de poluare şi riscurile pentru sănătatea publică ar scădea. Reciclarea va spori disponibilitatea resurselor secundare.

Protejarea naturii

Vor fi interzise practicile care constituie o ameninţare pentru conservarea speciilor de păsări ce se găsesc în stare sălbatică. La fel, vor fi adoptate măsuri de menținere sau readucere la un stadiu corespunzător de conservare a habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică de importanță, fapt ce va contribui la menținerea biodiversității și protecției mediului înconjurător.

Poluarea industrială

Pentru a preveni, reduce și, pe cît posibil, elimina poluarea provenită din activitățile industriale, se va stabili un cadru pentru controlul principalelor activități industriale, asigurînd o gestionare prudentă a resurselor naturale și ținînd seama, atunci cînd este necesar, de situația economică și de caracteristicile specifice locului unde se desfășoară activitatea industrială. Astfel, va fi prevăzută o abordare integrată de prevenire și control al emisiilor în aer, apă și sol, de management al deșeurilor, de eficiența energetică și de prevenire a accidentelor prin înăsprirea limitelor de emisii de oxizi de azot, dioxid de sulf și a pulberilor, prafului provenit de la centralele electrice și instalațiile mari de ardere, rafinării de petrol și industria metalurgică.

Substanțe chimice

Întru garantarea unui înalt nivel de siguranță a produselor chimice, pentru protecția mediul și pentru a încuraja competitivitatea, Republica Moldova se va alinia la legislația UE privind substanțele chimice în ce privește înregistrarea, evaluarea, autorizarea, clasificarea, ambalarea și restricționarea substanțelor chimice. Toate substanțele chimice produse sau importate în UE trebuie să fie înregistrate pe lângă Agenția Europeană pentru Produse Chimice. Acest fapt, va determina mai multe informații despre substanțele chimice utilizate în Europa, o mai bună administrare a riscurilor, condiții de concurență echitabile, o comunicare mai bună în lanțul de aprovizionare, oportunități de inovare, înlocuirea substanțelor chimice periculoase cu altele mai sigure. Întreprinderile vor răspunde de evaluarea și gestionarea eventualelor riscuri pe care le prezintă substanțele chimice pe care le utilizează sau le comercializează pe teritoriul UE și de informarea clienților cu privire la utilizarea acestora în condiții de siguranță.

4.9. Politici climatice

Rezultatul ajustării politicii de stat în domeniul adaptării la schimbările climatice va reuși reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, va elimina progresiv substanţele care diminuează stratul de ozon, va reduce emisiile poluante ale vehiculelor prin schimbări în compoziția combustibilului, respectiv va interzice producţia, introducerea pe piaţă şi utilizarea gazelor fluorurate cu efect de seră sau a produselor şi echipamentelor care conţin aceste substanţe, cu excepţia anumitor utilizări ca intermediari de sinteză, ca agenţi de proces sau pentru utilizări în laborator şi în scopuri analitice. În acest sens, va fi încurajată utilizarea unor tehnologii eficiente din punct de vedere energetic, inclusiv a tehnologiei combinate de producere a căldurii și energiei electrice care produc mai puține emisii pe unitatea de producție. La fel, consumatorii și utilizatorii comerciali de echipamente pot stimula schimbarea și impulsiona dezvoltarea tehnologică în toate sectoarele care utilizează în prezent gaze fluorurate. Acest lucru va avea ca rezultat cote de piață mai mari pentru societățile comerciale care dezvoltă produse și echipamente care nu afectează clima.

România va aloca Republicii Moldova un ajutor nerambursabil de 15 mln. euro pentru proiecte din domeniul protecţiei mediului şi schimbărilor climatice. Ajutorul vine să susţină Republica Moldova în proiecte de mediu, destinate apărării împotriva inundaţiilor, înlăturarea şi reducerea efectelor calamităţilor naturale provocate de viituri; amenajarea complexă a bazinelor hidrografice pentru reabilitarea surselor de apă existente şi realizarea de noi surse de apă pentru populaţia din zonele deficitare; reconstrucţia ecologică şi conservarea biodiversităţii; infrastructura de apă, sisteme integrate de management al deşeurilor, reabilitarea grădinilor zoologice; realizarea de perdele de protecţie, torenţi, drumuri forestiere, etc.

4.10. Societatea informațională

Părțile Acordului de Asociere s-au concentrat pe dezideratul creării unei societăţi informaţionale dezvoltate prin extinderea gradului de acces şi utilizare pe scară largă a tehnologiilor informaționale și de comunicare de o calitatea mai bună a serviciilor la prețuri accesibile. Astfel, o prioritate care a stat la baza acestei abordări a fost garantarea accesului liber la o gamă cât mai largă de servicii cu o mare disponibilitate geografică şi socială. Aceasta presupune în principal existenţa unei pieţe libere, garantată prin respectarea principiului nediscriminării în ceea ce priveşte tratamentul aplicat furnizorilor de reţele sau servicii de comunicaţii electronice şi încurajarea unei pieţe concurenţiale în ceea ce priveşte diversitatea ofertei, tarifele şi calitatea serviciilor.

Armonizarea completă a legislaţiei naţionale cu acquis-ul comunitar în domeniul respectiv va promova dezvoltarea serviciilor publice on-line cu protecția datelor cu caracter personal, dezvoltarea capacităților administrativ naționale în domeniul comunicațiilor și tehnologiilor informaționale prin realizarea schimbului de informație, bune practici și experiență, precum și va accelera ritmul de dezvoltare a serviciilor de comunicaţii în bandă largă. Din punctul de vedere al tipurilor de efecte, considerăm că beneficiile comunicaţiilor în bandă largă se vor face simţite într-un șir de domenii precum educația, cercetare, economia, sănătatea publică, administrația publică, etc.

La etapa actuală Centrul de Guvernare Electronică implementează

- proiectul „e-Transformare a guvernării" – Programul strategic de modernizare tehnologică a guvernării
- Platforma Tehnologică Guvernamentală Comună M-Cloud;
- Serviciul Guvernamental de Plăţi Electronice;
- Platforma Guvernamentală de Interoperabilitate; Iniţiativa Guvern fără Hîrtie – SIGEDIA;
- Platforma Guvernamentală de e-Raportare pentru Business;
- Platforma Guvernamentală de Autorizaţii Permisive pentru Business;
- e-Achiziţii;
- e-Construcţii;
- e-Justiţie;
- Digitizarea Sistemelor de Suport Operațional pentru Guvern.

Platformele Guvernamentale permit interacțiuni electronice sigure și continue între întreprinderi, cetățeni și autoritățile publice.

Totodată, platformele guvernamentale MPass,MSign, MConnect, și MPay reprezintă instrumente cheie pentru tranzacții electronice sigure și pentru dezvoltarea economiei digitale în țara noastră prin intermediul cărora guvernul facilitează accesul și integrarea cetățenilor și businessului din Republica Moldova în Piața Digitală Unică a Uniunii Europene.

UE a finanţat în valoare de 4,327,131.07 euro Proiectul „Reţea de comunicaţie fixă şi mobilă pentru serviciul moldovean de graniceri, echipamente IT" ce are ca obiectiv alinierea la standardele telecomunicaţionale ale UE privind securizarea şi controlul la frontieră.

4.11. Sănătatea publică

Alinierea Republicii Moldova la politicile şi activităţile UE urmărește atingerea unui nivel înalt de protecţie a sănătăţii prin prevenirea de boli şi ameninţări la adresa sănătăţii, precum și prin promovarea unui stil de viaţă sănătos urmare a abordării aspectelor legate de consumul de alcool, fumat şi consumul de droguri, riscuri legate de mediu şi leziuni.

Tutunul

Prevenirea fumatului și controlul tutunului sînt obiectivele prioritare în politicile de sănătate publică. În acest sens, Republica Moldova va prelua normele UE referitoare la fabricarea, vânzarea, publicitatea și promovarea articolelor din tutun. La fel, Republica Moldova este invitată să adopte și să pună în aplicare legi pentru protejarea cetățenilor de expunerea la fumul de tutun în locurile publice închise, locuri de muncă și transport public. O altă recomandare a UE vizează consolidarea legilor împotriva fumatului cu măsuri de sprijin pentru protejarea copiilor, încurajarea efortului de a renunța la fumat și afișarea de avertismente ilustrate pe pachetele de țigări. Tot în acest context, Consiliului UE încurajează Republica Moldova să controleze toate formele de promovare a tutunului și vânzările către minori, precum și îmbunătățirea gradului de conștientizare și educație pentru sănătate. Printre beneficiile pentru sănătate și pentru economie de pe urma normelor ce vor fi preluate, evocăm:

- Guvernele și societatea în ansamblu vor beneficia de îmbunătățirea sănătății publice, concretizată în mai mulți ani de viață în condiții de sănătate bună.
- O populație sănătoasă reprezintă un factor esențial pentru creșterea economică.
- Normele referitoare la pachete și la aromele atractive ar trebui să contribuie la descurajarea tinerilor să experimenteze tutunul și să-i împiedice să devină dependenți de acesta.
- Informațiile mai clare și mai precise referitoare la produsele din tutun vor permite populației să ia decizii în cunoștință de cauză.
- În plus, fabricanții de produse din tutun vor beneficia de norme mai clare, de o mai bună funcționare a pieței interne și de condiții de concurență echitabile.

Consumatorii de țigarete electronice:

- vor beneficia de pe urma cerințelor mai stricte privind siguranța și calitatea produselor: ținând cont de clasificarea nicotinei ca substanță toxică, va exista un nivel maxim pentru concentrația de nicotină în cazul țigaretelor electronice și volume maxime pentru cărtușe, rezervoare și recipiente cu lichide care conțin nicotină. Acestea vor trebui să fie imposibil de falsificat și de utilizat de către copii.

- vor fi mai bine informați ca urmare a noilor cerințe privind ambalarea și etichetarea: avertismentele referitoare la sănătate de pe pachetele conținând țigarete electronice vor fi obligatorii, la fel ca și instrucțiunile de utilizare, informațiile privind efectul de dependență și toxicitatea, lista cu toate substanțele conținute în produs și informațiile privind conținutul de nicotină al produsului. Pe pachete nu vor fi permise elemente promoționale.
- vor fi mai bine protejați: autoritățile vor monitoriza piața pentru a descoperi orice dovezi conform cărora țigaretele electronice conduc la dependență de nicotină sau la consum de produse din tutun tradiționale, în special în rândul tinerilor și al nefumătorilor.

Boli transmisibile

În domeniul vizat, Republica Moldova urmează să implementeze mai multe decizi ale Parlamentului European și Consiliul European în privința creării unei rețele de supraveghere epidemiologică și control al bolilor transmisibile, crearea unui sistem de alertă, precum și stabilirea definițiilor de caz pentru raportarea bolilor transmisibile în rețeaua comunitară. Astfel, va fi promovată cooperarea și coordonarea în vederea îmbunătățirii prevenirii și controlului a categoriilor de boli transmisibile în scopul asigurării supravegherii epidemiologice a acestor boli, și va funcționa un sistem de avertizare și reacție precoce pentru prevenirea și controlul lor. La fel, va fi garantată o raportare uniformă a datelor comparabile în cadrul rețelei comunitare.

Sînge

Aplicarea standardelor de siguranță în privința colectării, prelucrării, stocării și distribuirii sângelui și componentelor sangvine va garanta calitatea şi securitatea sângelui şi a componentelor sanguine, în special pentru a preveni transmiterea bolilor în beneficiul donatorilor și al primitorilor. Implementarea acestor standarde va determina întreprinderea unui șir de măsuri precum:

- desfăşurarea activităţi de recoltare şi testarea sângelui uman şi a componentelor sanguine numai de centrele de transfuzie sanguină desemnate, autorizate, acreditate sau care au primit licenţe de la autoritatea competentă în acest scop.
- organizarea de inspecţii şi măsuri de control în centrele de transfuzie sanguină pentru a fi prevăzute măsuri adecvate în situaţia unor incidente, suspiciuni de incidente sau reacţii nedorite grave.
- conformarea cu cerințele minime de calificare a personalului implicat în recoltarea, testarea, prelucrarea, depozitarea și distribuirea sângelui și a componentelor sanguine.
- menținerea de către unitățile de transfuzie sanguină a unui sistem de calitate privind toate activitățile care determină obiectivele și responsabilitățile politicii de calitate. Un sistem de calitate pentru unitățile de transfuzie sangvină ar trebui să includă principiile de gestionare a calității, de asigurare și de

ameliorare continuă a calității și ar trebui să vizeze personalul, clădirile și echipamentul, documentația, recoltarea, testarea și prelucrarea, stocarea și distribuirea, gestionarea contractelor, neconformitatea și autoinspecția, testarea calității, retragerea componentelor sangvine, precum și auditul intern și extern.

- existența unui sistem adecvat de asigurare a trasabilității sângelui și a componentelor sanguine. Trasabilitatea va fi pusă în aplicare prin proceduri precise de identificare a donatorului, pacientului și laboratorului prin arhivarea informațiilor și printr-un sistem de identificare și etichetare adecvat.
- Conformarea exigenţelor referitoare la donări şi donator, printre care:
  - Furnizarea către donatori a informaţiilor referitoare la caracteristicile sângelui şi a produselor derivate din acesta, precum şi un angajament al centrului de recoltare a sângelui de a contacta donatorul dacă rezultatele testărilor indică existenţa vreunei patologii.
  - obţinerea de la donatori a anumitor informaţii cu referire la identificarea, starea de sănătate şi antecedentele medicale, precum şi o semnătură prin care donatorul atestă că a citit şi înţeles informaţiile furnizate.
  - donatorul face obiectul unei proceduri de evaluare şi trebuie să îndeplinească criteriile referitoare la admisibilitatea fizică, cum ar fi vârsta, precum şi criteriile referitoare la donare, cum ar fi intervalul între donări. De asemenea, se stabilesc criterii de excludere permanentă în scopul protejării donatorului şi a receptorului (de pildă, în cazul unor boli care pun în pericol donatorul sau receptorul).
  - Luarea de măsuri pentru încurajarea donărilor voluntare şi neplătite. Obiectivul este de a garanta că sângele şi componentele sanguine provin, în măsura posibilului, din aceste donări.
  - Fiecare donare de sânge sau de componente sanguine trebuie să facă obiectul unui anumit număr de testări. Toate datele, inclusiv informaţiile genetice, trebuie să fie anonimizate astfel încât donatorul să nu mai fie identificabil.

UE a finanţat proiectului „Consolidarea organizaţiilor societăţii civile din Moldova în prevenirea HIV/SIDA și îngrijirea femeilor și a minorilor deținuți” cu suport financiar 414,025 mii euro.

Organe, țesuturi și celule

Aplicarea normelor UE în domeniul donării, obţinerii, controlului, prelucrării, conservării, stocării şi distribuirii ţesuturilor şi a celulelor umane va garanta calitate și siguranță substanțelor în cauză în scopuri terapeutice în și pe corpul uman, fiind limitate la maximum riscurile de infecție prin transplant. În acest sens, se va asigura că:

- obţinerea şi controlul ţesuturilor şi al celulelor sunt încredinţate unor persoane care dispun de formare şi de experienţă adecvate şi că au loc în condiţii agreate de autorităţile competente.

- centrele de ţesuturi vor fi acreditate, desemnate sau autorizate de o autoritate competentă.
- autorităţile competente organizează inspecţii şi controale la centrele de ţesuturi.
- se va garanta trasabilitatea ţesuturilor şi celulelor obţinute, prelucrate, stocate sau distribuite. În acest scop, va fi asigurată instituirea unui sistem de identificare a donatorilor în cadrul căruia este atribuit un cod unic fiecărei donări şi fiecăruia dintre produsele asociate acesteia. Toate ţesuturile şi celulele vor fi identificate printr-o etichetă care să conţină informaţii referitoare la procedurile de obţinere şi recepţionare, transformare, stocare şi distribuire a acestora.
- stabilirea unui sistem de calitate și de securitate la importurile/exporturile de ţesuturi şi celule umane din sau către ţările terţe. Sistemul de calitate trebuie să includă cel puţin următoarea documentaţie: orientări; proceduri de funcţionare; manuale de referinţă şi de formare; date referitoare la donator (păstrate timp de cel puţin 30 de ani); informaţii privind destinaţia finală a ţesuturilor şi celulelor.
- ţinerea unui registru al centrelor de ţesuturi, accesibil publicului, în care sînt menţionate activităţile pentru care este agreat, desemnat sau autorizat fiecare centru. Centrele de ţesuturi păstrează înregistrări privind activităţile lor şi prezintă autorităţilor competente un raport anual, accesibil şi publicului.
- existenţa unui sistem de notificare, înregistrare şi transmitere a informaţiilor privind orice incident asociat cu obţinerea,

UE pe perioada ultimilor 10 ani, a sprijinit financiar diferite programe și proiecte în domeniul sănătăţii în valoare de circa 60 mln. euro prin diferite modalităţi – oferirea de echipament medical, desfăşurarea proiectelor ce prevăd schimb de experienţă între specialiştii din Republica Moldova și cei din state europene. Cea mai mare parte din asistenţă, 43 de milioane de euro, a fost oferită ca suport bugetar.

În anul 2014, în vederea oferirii serviciilor de sănătate calitativă, a fost implementat proiectul transfrontalier ”Îmbunătăţirea răspunsului serviciilor medicale de urgenţă, reanimare și descarcerare” finanţat de Uniunea Europeană, cu suportul căruia au fost achiziţionate 5 vehicule, un laborator mobil pentru investigaţii radioactive și chimice și achiziţionarea a 32 de unităţi de echipament de radio-comunicare mobile și portabile.

În anul 2014 a continuat proiectul ”Susţinerea măsurilor de consolidare a încrederii”, finanţat de Uniunea Europeană, prin intermediul căruia au fost dotate cu echipament 6 instituţii medicale de pe ambele maluri ale Nistrului, reabilitate 12 obiecte de menire socială, dar și finanţate 8 proiecte de dezvoltare a afacerilor.

La fel, UE a finanţat Proiectul „Evaluarea capacităţii și modernizarea a Spitalului Clinic Republican”, a cărui valoare a constituit 3 mln. euro.

Prezintă relevanţă Parteneriatul public-privat pentru dezvoltarea durabilă a serviciilor de invaliditate reglementate la nivel local a cărui buget este de 242 mii euro.

controlul, prelucrarea, stocarea, distribuirea şi transplantarea ţesuturilor şi a celulelor.
- se încurajează donările voluntare şi neplătite de ţesuturi şi celule.
- toate datele colectate şi la care au acces terţe persoane sunt anonimizate.

Dependența de droguri. Alcool. Cancerul

Punerea în aplicare a recomandărilor UE va reduce numărul de decese şi problemele de sănătate asociate consumului de droguri, va reduce daunele asociate consumului de alcool. Punerea în aplicare a programelor de screening pentru cancer la nivel național va ajuta la reducerea numărului de cazuri noi, iar aplicarea bunelor practici în tratament poate ajuta la asigurarea unor mai bune rezultate pentru persoanele care suferă de cancer, la fel ca și cooperarea europeană privind cercetarea în domeniul cancerului.

4.12. Politica în domeniul audiovizualului și cultura

În ceea ce priveşte sectorul audiovizual, Republica Moldova va prelua reglementările fundamentale ale acquis-ului, reprezentate de Directiva 2007/65 din 11 decembrie 2007. Implementarea prezentei Directive va contribui la apropierea condiţiilor de activitate în domeniul serviciilor audiovizuale din Republica Moldova de tipul celor care există în Uniunea Europeană, asigurînd condiţii pentru o concurenţă loială pe piaţa comună şi consolidarea rolului serviciilor mass-media audiovizuale în satisfacerea intereselor publicului. În acest sens, politica normativă în respectivul domeniu va garanta anumite interese publice, printre care diversitatea culturală, dreptul la informare, importanța pluralismului în mass-media, protecția minorilor și protecția consumatorilor, lupta împotriva urii rasiale și religioase, dreptul la replică, precum și creșterea nivelului de sensibilizare a opiniei publice și de educație în domeniul mass-media. În plus, se urmărește asigurarea independenței organismelor media naționale de reglementare.

În acest sens, evocăm că, aplicarea directivei va introduce, în principal, următoarele noutăţi:
- relaxarea regimului publicităţii, prin admiterea unor noi procedee – plasarea de produse, publicitatea pe ecran partajat, publicitatea virtuală – care vor oferi posturilor de televiziune surse suplimentare de venituri, cu potenţial benefic achiziţiei de programe de calitate;
- asigurarea unui nivel adecvat de protecţie a dezvoltării fizice, mentale şi morale a minorilor şi a demnităţii umane;
- asigurarea dreptului persoanelor cu handicap şi al persoanelor în vârstă de a li se furniza servicii media audiovizuale accesibile lor;
- promovarea producţiei şi distribuţiei de opere europene;

- dreptul de acces al posturilor de televiziune la extrase scurte de la evenimente de actualitate pentru care există o exclusivitate;
- încurajarea proceselor de co-reglementare şi auto-reglementare, ca instrumente ce pot avea un rol important în asigurarea unui nivel ridicat de protecţie a publicului.

La fel, Republica Moldova se angajează să-și apropie progresiv legislația de Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale, intrată în vigoare la data de 18 martie 2007. Respectiva Convenție urmărește consolidarea cooperării internaționale, inclusiv acordurile de coproducție și co-distribuție internaționale, și solidaritatea, astfel încât să se favorizeze exprimarea culturală a tuturor țărilor. O protejare și o promovare reală a diversității expresiilor culturale poate contribui la îmbunătățirea „integrării mondiale" pentru a garanta pacea și bunăstarea socială ca elemente existențiale ce vin în completarea simplei globalizări economice.

Întru fortificarea capacităţii mass-media de a reflecta subiectele de interes public, UE a contribuit cu 134,853.50 de euro. Programul încurajează jurnaliştii să efectueze jurnalism de înaltă calitate, să fie îmbunătăţite standardele profesionale ale mass-media, programele să fie mai aproape de nevoile publicului şi standardele etice şi profesionale.

Proiectul „Dezvoltarea şi promovarea unui climat mediatic modern în Republica Moldova" este finanţat în cadrul Instrumentului European pentru Democraţie şi Drepturile Omului şi are un buget în valoare totală de 89563,82 euro. Acest proiect va contribui la facilitarea libertăţii de exprimare a tuturor cetăţenilor prin acordarea posibilităţii de a-şi prezenta ideile prin intermediul unui mediu deschis şi transparent. Toate acestea vor dezvolta şi consolida mass-media din Moldova. Această iniţiativă va facilita dialogul politic între cetăţeni, autorităţile publice locale şi organizaţii ale societăţii civile locale şi naţionale.

V Comerț și aspecte legate de comerț

O componentă importantă a Acordului de Asociere este crearea unei Zone de Comerț Liber Aprofundat și Cuprinzător. ZLSAC oferă Republicii Moldova cadrul necesar modernizării relațiilor sale comerciale și o bază solidă pentru dezvoltare economică prin eliminarea progresivă a tarifelor vamale și a cotelor și, printr-o armonizare extinsă a legilor, normelor și reglementărilor în diverse sectoare comerciale.

În primul rînd, Acordul presupune o liberalizarea graduală a comerţului (în decurs de până la 10 ani din momentul semnării), în funcție de nivelul de sensibilitate a produselor la concurența cu producătorii străini. Liberalizarea nu va fi una completă, Republica Moldova limitează importul fără taxe pentru carne și produse din carne, produse lactate și zahăr, fiind stabilite cote cantitative. Eliberarea barierelor din calea importului și exportului va oferi acces direct Republicii Moldova la piața unică europeană și va spori, totodată, concurența pe piața internă, ceea ce, în final, va contribui la diminuarea prețurilor și creșterea diversității și calității produselor. Prin urmare, liberalizarea comerțului:

- va avantaja companiile oneste și eficiente, interesate de a-și moderniza producerea;
- va avantaja consumatorii care vor avea acces la o gamă mai largă de produse mai calitative și mai ieftine (grație eliminării tarifelor vamale și a creșterii concurenței);
- va avantaja statul grație creșterii încasărilor la buget în rezultatul creșterii consumului și a intensificării activității economice.

Crearea zonei de liber schimb între Moldova și UE implică nemijlocit domeniul standardizării. Deși, preluarea standardelor europene este un proces îndelungat, complicat, care necesită investiții, menționăm că adoptarea eficientă a acestora va genera o serie de oportunități, după cum urmează:

- integrarea în spațiul economic european. Prin standardele europene se asigură o interoperabilitate și compatibilitate a procesului de producție, livrare și vânzare a produselor și serviciilor. Astfel, acestea contribuie la intensificarea legăturilor dintre mediul de afaceri autohton cu cel european. Facilitarea accesului pe piața unică a UE se datorează faptului că standardele europene sunt recunoscute de către organismele naționale a statelor membre ale UE, inclusiv state non-UE, precum Elveția, Norvegia, Islanda, Macedonia și Turcia. Așadar, standardele europene permit accesarea unei piețe de circa 600 mil. de consumatori.

- diversificarea pieţelor de desfacere. Adoptarea și aplicarea standardelor europene va crea condiții favorabile pentru o convergență mai strânsă între economia moldovenească și cea europeană, ceea ce va contribui la creșterea competitivității produselor și accesul lor sporit pe diverse piețe internaționale, suplimentar la cea a UE.
- produse mai sigure și mai calitative. La elaborarea standardelor se iau în calcul propunerile organizațiilor specializate în asigurarea sănătății și protecției consumatorilor. În aceste condiții, produsele conforme cu aceste standarde sunt sigure și calitative, or, piața europeană este considerată una din cele mai exigente piețe din lume. În concluzie, preluarea acestor standarde va duce la sporirea calității și respectiv maximizarea siguranței produselor.

Conformarea Republicii Moldova la o serie de reglementări tehnice cu referire la acreditare, supravegherea pieței, verificarea produselor provenite din țările terțe și marcajul CE va oferi un nivel ridicat de protecție a intereselor publice precum sănătatea și siguranța în general, sănătatea și siguranța la locul de muncă, protecția consumatorilor, protecția mediului și securitatea.

În acest sens, Republica Moldova își va ajusta cadrul legal pentru supravegherea pieței pentru:

- a se asigura că produse îndeplinesc cerințele de securitate, controlul produselor provenite din țările terțe și existența tuturor documentelor de însoțire.
- a se asigura că produsele care ar putea compromite sănătatea și siguranța utilizatorilor, sau care nu sînt conforme cerințelor aplicabile sînt eliminate, interzise sau restricționate și că publicul, comisia și alte state membre sînt corespunzător informați.
- a lua parte la activitatea în cadrul rețelei europene a autorităților competente pentru siguranța produselor din statele membre UE (RAPEX), fapt ce va facilita comunicarea rapidă și eficace a informației privind produsele periculoase prezente pe piața europeană, astfel încât să informeze consumatorii în legătură cu riscurile potențiale pentru sănătatea și securitatea lor.

Vor fi adoptate o serie de reglementări tehnice cu privire:

- la mijloacele de măsurare – pentru respectarea cerinţelor comune de performanţă şi conformitate ale dispozitivelor şi sistemelor cu funcţie de măsurare.
- recipientele simple sub presiune – pentru stabilirea unor cerinţe obligatorii şi esenţiale referitoare la construirea, certificarea, funcţionarea şi instalarea recipientelor simple sub presiune în vederea asigurării siguranţei şi inofensivităţii acestora.
- produse pentru construcții – pentru respectarea condițiilor de introducere pe piață sau punere la dispoziție pe piață, modul de exprimare a performanței produselor pentru construcții referitor la caracteristicile lor esențiale și privind utilizarea marcajului CE aplicat pe respectivele produse.

- impunerea conformității echipamentelor cu un nivel adecvat de compatibilitate electromagnetică, a aparatelor consumatoare de combustibili gazoși, a instalațiilor pe cablu care transportă persoane, a echipamentelor și sistemelor de protecție destinate utilizării în atmosfere potențial explosive, a ascensoarelor, a echipamentelor tehnice, dispozitivelor medicale, jucării, articole pirotehnice produse cosmetice, substanțelor chimice, produselor farmaceutice etc.
- armonizarea măsurilor naționale privind gestionarea ambalajelor și a deșeurilor de la ambalaje, pentru a preveni orice impact al acestora asupra mediului, precum și pentru a asigura funcționarea pieței interne și pentru a evita obstacolele în calea comerțului și denaturarea și limitarea concurenței.

> În acest context, notăm că UE a contribuit cu o sumă de un milion 40 de mii de euro pentru consolidarea capacității Centrului de Acreditare în domeniul evaluării conformității produselor din Republica Moldova. Obiectivul general al acestui proiect este de a armoniza infrastructura de calitate cu standardele internaționale și europene și, în acest fel, va contribui la îmbunătățirea competitivității comerciale ale Republicii Moldova.

5.1. Măsurile sanitare și fitosanitare

Conformarea cerințelor sanitare și fitosanitare ale Republicii Moldova cu cele europene va contribui la îmbunătățirea relațiilor comerciale prin accesul mai ușor pe piețele UE a produselor agricole și alimentare, va asigura siguranța produselor de origine vegetală și animală, precum și prevenirea răspândirii bolilor și dăunătorilor.

Evocăm că, efectele economice ale armonizării cu regimul sanitar și fitosanitar al UE, în perspectiva unui termen scurt sau mediu, sunt ușor negative pentru Republica Moldova. Acestea sunt determinate în mare parte de costurile substanțiale ale procesului de armonizare, care vor fi suportate de contribuabili, întreprinderile din lanțurile de producție alimentară și consumatori. Ulterior, vor apărea mai multe efecte pozitive în sfera economică legate de modernizarea infrastructurii instituționale pentru sectoarele de procesare agricole și alimentare, precum și o poziție competitivă mai bună a Moldovei pe piețele alimentare mondiale. Odată ce Republica Moldova își va alinia legislația din domeniul SFS la cea europeană, în baza standardelor sanitare și fitosanitare recunoscute la nivel internațional, evaluate și aprobate de experții din domeniu, regimul sanitar și fitosanitar al Moldovei va fi considerat echivalent cu cel al UE. O asemenea recunoaștere va crea încredere în sistemul sanitar și fitosanitar al Republicii Moldova și doar autoritățile naționale vor fi responsabile pentru autorizarea exportului. La fel, acele produse agroalimentare moldovenești sensibile, care nu sunt admise în UE, deoarece nu corespund standardelor SFS (ex.

carnea de porc și de pasăre, ouă, lapte și produse lactate etc.) vor fi acceptate pentru exportul în UE și comercializarea pe piața comunitară împreună cu alte produse agroalimentare originare din UE. Prin urmare, aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare va facilita în continuare schimburile comerciale dintre Republica Moldova și UE de animale și produse de origine animală, de plante și produse vegetale, menținînd în același timp nivelul ridicat al sănătății oamenilor, animalelor și plantelor.

În afară de aceasta, Republica Moldova şi UE se obligă să pună la punct un sistem de notificare şi consultare reciproc cu privire la orice risc grav sau semnificativ de sănătate umană, animală sau de plante inclusiv situaţii de urgenţă de control al alimentelor. În acest sens, Republica Moldova va elabora şi implementa un Sistem Naţional de Alertă Rapidă pentru alimente şi furaje (SARAF) şi un Mecanism Naţional de Avertizare Timpurie (MNAT) compatibile cu cele ale UE. După ce Republica Moldova va pune în aplicare legislaţia necesară în acest domeniu şi va crea condiţiile pentru funcţionarea adecvată a SARAF şi MNAT, acestea vor fi conectate la sistemele corespunzătoare ale UE.

La fel, Republica Moldova şi UE au stabilit principiile şi modalităţile de recunoaştere a echivalenţei măsurilor SFS, după finalizarea apropierii legislaţiei în domeniu. Recunoaşterea echivalenţei va fi urmată de o decizie de aprobare a acesteia din partea Sub-comitetului SFS. În conformitate cu prevederile acordului, această recunoaştere poate prevedea, de asemenea, reducerea controalelor fizice la frontiere, simplificarea certificatelor şi procedurilor de pre-listare pentru unităţile din domeniu. În termen de 90 de zile de la data adoptării deciziei de aprobare privind recunoaşterea echivalenţei, RM şi UE vor pune în aplicare recunoaşterea echivalenţei pentru a permite schimburile comerciale cu produse de origine animală şi vegetală conform regulilor echivalate aprobate.

De la intrarea în vigoare a Acordului de Asociere, mărfurile de origine animală şi vegetală nu vor fi supuse unei autorizări specifice de import.

5.2. Regimul Vamal

Preluarea și aplicarea de către Republica Moldova a acquis-ului comunitar în domeniul vamal va asigura buna funcționare a comerțului dintre Republica Moldova și UE, prin eliminarea taxelor de import și simplificarea cerințelor și formalităților vamale, simultan prevenind fraudele vamale.

În acest context, alinierea legislaţiei vamale la acquis-ul comunitar se va efectua prin ajustarea Codul Vamal Comunitar (Regulamentul nr. 2913/92). Prin cod sînt stabilite procedurile vamale aplicabile bunurilor intrate în teritoriul Comunităţii precum şi regimurile vamale sub care acestea pot fi declarate. O atenţie specială este acordată antrepozitelor şi zonelor libere ca şi reexportării, distrugerii sau abandonării bunurilor necomunitare.

Republica Moldova s-a obligat să aderă la Convenţia de Tranzit Comun şi la Convenţia referitoare la simplificarea formalităţilor în comerţul cu mărfuri, implementarea cărora vor simplifica formalităţile în comerţul cu mărfuri între părţile contractante, în special prin introducerea unui document administrativ unic care va fi folosit pentru orice regim de export şi import şi pentru regimul de tranzit comun, şi care se va aplica comerţului dintre părţile contractante, indiferent de tipul şi originea mărfurilor. Prin urmare, Republica Moldova va deveni stat membru al sistemului de tranzit electronic (NCTS) care este un sistem european, bazat pe depunerea declaraţiei de tranzit în format electronic şi pe schimburi electronice de date între birourile vamale implicate într-o operaţiune de tranzit. Drept consecință, vor fi înlocuite diversele documente pe suport de hârtie şi simplificate formalităţile în cadrul operaţiunilor de tranzit.

La rîndul său, aplicarea Convențiilor vor oferi mai multe avantaje transportatorilor, printre care:

- agentul economic conectat la NCTS poate afla în fiecare moment informaţii despre starea operaţiunii de tranzit: acceptată, sub control, liber de vamă în tranzit, sosit la biroul de destinaţie, confirmat, etc.
- reducerea fraudelor prin urmărirea electronică în timp real a derulării şi încheierii operaţiunii de tranzit;
- confirmarea informatică a operaţiunii de tranzit şi eliberarea mai rapidă a garanţiei financiare;
- reducerea timpului şi costurilor aferente formalităţilor vamale;
- asigurarea unui grad ridicat de securitate a datelor.

La fel, Republica Moldova își va îmbunătăți cadrul legal în domeniul dreptului de proprietate intelectuală prin aplicarea normelor procedurale destinate autorităților vamale, în cazul în care mărfurile susceptibile de a aduce atingere unui drept de proprietate intelectuală sînt sau ar fi trebuit să fie supuse supravegherii vamale sau controlului vamal. În acest context,

- Titularul unui drept de proprietate intelectuală va putea depune o cerere la autorităţile vamale prin care solicită intervenţia acestora în cazul în care, în cadrul procedurilor de vămuire, se descoperă mărfuri susceptibile a încălca drepturile de proprietate intelectuală ale acestuia;
- Autorităţile vamale, când descoperă mărfuri susceptibile de contrafacere, vor reţine mărfurile şi vor notifica titularul mărcii care a depus o cerere de intervenţie sau reprezentantul acestuia cu privire la această reţinere. În cazurile în care nu este depusă o cerere de intervenţie, autorităţile vamale pot totuşi ex officio să facă o notificare, caz în care titularul mărcii trebuie să depună o cerere de intervenţie în cel mult 4 zile lucrătoare de la data notificării. În caz contrar, mărfurile vor fi eliberate;
- Titularul mărcii trebuie să răspundă în cel mult 10 zile lucrătoare la această notificare, precizând dacă mărfurile sunt sau nu contrafăcute (având posibilitatea să solicite extinderea acestui termen cu încă 10 zile lucrătoare). Titularul mărcilor susceptibile de contrafacere vor avea dreptul să inspecteze

produsele reţinute şi să solicite mostre ale acestora pentru scopul analizei sale;

- Dacă, urmare a analizei, titularul drepturilor de proprietate intelectuală încălcate constată că mărfurile reţinute sunt contrafăcute şi comunică acest lucru autorităţilor vamale în termenul legal, atunci mărfurile vor fi confiscate şi distruse sub supraveghere vamală, pe cheltuiala titularului drepturilor de proprietate intelectuală (cu excepţia cazului în care persoana responsabilă de introducerea mărfurilor pe teritoriul UE contestă măsura confiscării şi a distrugerii).

Republica Moldova și UE vor beneficia de schimb reciproc de informații relevante și necesare pentru a conduce investigații, inclusiv posibilitatea participării oficialilor unei părți în investigațiile administrative de pe teritoriul celeilalte părți.

5.3. Servicii și Dreptul de stabilire

Acest capitol va asigura integrarea Republicii Moldova pe piața serviciilor din UE. Acordul oferă atît Republicii Moldova, cît și UE libertatea de stabilire a serviciilor cu caracter comercial și necomercial care pot fi excluse din procesul de liberalizare. Această abordare garantează acoperirea automată a noilor servicii și continuă liberalizarea care nu este enumerată printre excepții și este însoțită de libertatea de circulație a persoanelor în interes de afaceri/a lucrătorilor. În acest context, putem constata o eliminare a barierelor pentru companiile care doresc să ofere servicii transfrontaliere prin libertatea de a stabili o companie într-o altă țară a UE, precum și prin libertatea de a furniza sau beneficia de servicii într-o țară din UE alta decît cea în care este stabilită societatea sau consumatorul.

Prin urmare, libera circulaţie a serviciilor:

- va elimina birocraţia
- va simplifica furnizarea transfrontalieră de servicii în statele membre ale UE;
- va consolida drepturile beneficiarilor de servicii;
- va asigura un acces mai uşor la o gamă mai largă de servicii.

Totodată, extinderea rapidă a sectorului de servicii va contribui la deschiderea competiţiei pe aceste pieţe fapt ce va accelera inovaţiile şi va dezvoltă o economie eficientă, crearea de noi locuri de muncă.

Procesul reformelor va implica și domeniile serviciilor poștale și curierat, transportul maritim, comunicațiile electronice și serviciile financiare. Ca rezultat, preluarea acquis-ului comunitar în sectoarele respective va acorda acces companiilor moldovenești pe piața europeană de servicii pentru sectoarele respective, precum şi admiterea temporară a personalului străin calificat pentru a furniza servicii pe piaţa UE. La fel, se va îmbunătăți transparența și siguranța legală în Moldova pentru furnizorii de servicii și investitori europeni.

Liberalizarea din domeniul telecomunicaţiilor asigură o competiţie mare, oferind consumatorilor mai multe posibilităţi, calitate mai bună la preţuri scăzute. Implementarea acquis-ului în domeniul serviciilor financiare va asigura existenţa unui sector financiar eficient şi supravegheat corespunzător.

5.4. Circulația capitalurilor

La intrarea în vigoare a Acordul de Asociere vor fi eliminate restricțiile privind circulația capitalurilor între Republica Moldova și statele membre ale UE. Cu toate acestea, în circumstanțe excepționale, atunci cînd circulația capitalurilor provoacă sau amenință să provoace dificultăți serioase în funcționarea politicii cursului de schimb sau a politicii monetare în unul sau mai multe state membre sau în Republica Moldova, părțile pot adopta măsuri de salvgardare. Această liberalizare va contribui la realizarea pieței unice prin completarea altor libertăți (în special a celor legate de circulația persoanelor, a mărfurilor și a serviciilor). De asemenea, liberalizarea va încuraja progresul economic, permițând investirea eficientă a capitalului.

5.5. Achiziții publice

Un sistem de achiziţii publice funcţionând corespunzător, în conformitate cu standardele UE, este important pentru Republica Moldova din punctul de vedere al:

- relațiilor comerciale - deschiderea eficientă, reciprocă și graduală a pieţelor de achiziții publice ale Republicii Moldova, pe de o parte, şi UE, pe de altă parte este un element semnificativ în încurajarea schimburilor comerciale. Deschiderea eficientă a pieţelor de achiziţii publice va avea la bază oferte transparente, non-discriminatorii, competitive şi deschise.
- obținerii unei concurențe mai mari - care se referă la furnizarea de materii prime, expertiză, produse, muncă pentru furnizorii din Republica Moldova, precum şi posibilitatea întreprinderilor moldoveneşti să liciteze în proiectele din UE, fie singure, fie în parteneriat cu alte întreprinderi multinaţionale. Concurenţa internaţională demonstrează că practicile competitive de achiziţii promovează eficienţa cheltuielilor publice şi ajută autorităţile publice să achiziţioneze mai ieftin bunuri şi servicii de calitate mai bună la costuri mai mici;

- unei valori mai mare pentru banii publici urmare a utilizării fondurilor publice în modul cel mai eficient şi economic - în mare parte generat din concurenţă, preţuri mai mici;
- evitării corupției printr-un proces transparent și accesibil. În acest sens, Republica Moldova şi UE vor asigura publicarea tuturor anunţurilor de intenţie referitoare la contractele de achiziții publice într-o manieră suficientă pentru a permite: i) pieţei - să fie deschisă pentru concurenţă şi ii) oricărui agent economic interesat - să aibă acces adecvat la informaţiile referitoare la achiziţiile intenţionate înainte de atribuirea contractelor şi să-şi exprime interesul în obţinerea contractelor. Procedura pentru compararea ofertelor, la rîndul său, trebuie să respecte, la fiecare etapă, principiul transparenţei, astfel încât să permită egalitatea de şanse pentru toate părţile participante la licitaţie în elaborarea ofertelor lor.
- creşterii încrederii investitorilor în economia Republicii Moldova;
- consolidării potenţialului de creştere economică (în special în sectorul ÎMM-urilor).
- crearea unui sistem de licitaţie public modern, simplificat cu posibilitatea comunicării prin e-mail, livrarea online a documentaţiei, realizarea procedurilor complet electronice sub forma unor sisteme dinamice de achiziţionare şi licitaţii electronice.

5.6. Proprietatea intelectuală

Continuarea procesului de armonizare a legislaţiei în domeniul proprietăţii intelectuale va asigura condiţiile de protecţie internaţională a proprietăţii intelectuale fapt ce va duce la recunoaşterea reciprocă şi punerea în aplicare a drepturilor de proprietate intelectuală în ţările UE, asigurând astfel ca invenţiile şi creaţiile să fie protejate peste hotarele naţionale. Protecția este extinsă diferitor drepturi specifice proprietății intelectuale (cum ar fi, mărci comerciale, brevete, desene, modele). În același timp, Acordul privind Indicațiile Geografice este integrat în întregime în DCFTA.

Protecția dreptului de proprietate intelectuală este importantă pentru Republica Moldova întrucît contribuie la:

- stimularea inovării și creativității- protecţie eficientă a drepturilor de proprietate intelectuală furnizează un stimulent artiştilor şi inventatorilor de a scrie, de a crea artă, de a inventa noi tehnologii, desene etc. În cazul în care legislaţia privind proprietatea intelectuală este inadecvată, este probabil ca pirateria să prospere. Acest lucru nu doar va descuraja creativitatea şi invenţiile, ci poate, de asemenea, să contracareze dezvoltarea naţională în industriile bazate pe cunoştinţe;
- încurajarea investiţiilor şi transferul tehnologiei care, la rândul său, va oferi stimulare şi mijloace de finanţare a activităţilor de cercetare şi dezvoltare;
- promovarea fluxurilor comerciale;

- protejarea consumatorul care vor avea încredere că ceea ce cumpără este un articol sau serviciu autentic şi că vor fi protejaţi de practici înşelătoare, cum ar fi reprezentările false ale unor mărci sau desene şi modele.
- promovarea obiectivității şi justiţiei fiind descurajată contrafacerea şi pirateria.
- recompensarea creativitatea şi efortul uman care reprezintă motorul progresului umanităţii, contribuie la creștere economică și locuri de muncă.

5.7. Concurența

Politica UE privind concurenţa este un element cheie în procesul de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Procesul de apropiere a legislaţiei implică o serie de elemente cheie, inclusiv: o legislaţie substanţială care reglementează abuzurile de poziţie dominantă pe piaţă, controlul fuziunilor, etc., precum şi crearea unei autorităţi independente funcţionale de concurenţă investită cu competenţele necesare care să îi permită să investigheze practicile anticoncurenţiale, şi să aibă competenţa de a ordona încetarea unei astfel de practici, inclusiv de a impune sancţiuni suficiente pentru descurajare pe viitor a acestora.

Racordarea deplină la legislaţia şi politica UE în domeniul concurenţei este de o importanţă fundamentală pentru o economie de piață pe deplin funcțională. La fel, va fi creat un mediu de afaceri potrivit și eficient. Afacerilor li se va permite să intre, să iasă şi să conteste pieţele fără constrîngeri exagerate care apar din comportamentul comercial al altor întreprinderi. Finalmente, consumatorii vor beneficia de dreptul de a alege dintr-o diversitate de produse și servicii la prețuri competitive. Totodată, legislaţia şi politica din domeniul concurenţei armonizate sînt văzute drept mijloace pentru promovarea comerţului liber fapt ce va întări poziţia şi reputaţia Moldovei în calitate de partener comercial al UE.

5.8. Ajutorul de stat

Implementarea standardelor UE în domeniul ajutoarelor de stat va crea un sistem funcțional de ajutor de stat care va conduce la raționalizarea cheltuielilor pe programe de dezvoltare în țară și o mai bună direcționare a cheltuielilor publice, fiind asigurat, astfel, faptul că banii guvernului și beneficiile non-monetare nu sînt irosite în procesul de acordare a prestațiilor pentru întreprinderi. De asemenea, existența unui control funcțional și a unui sistem de reglementare vor contribui la evitarea unei subvenționări persistente. Poate ajuta la reducerea deciziilor ad-hoc subvenționare ca răspuns la o politică economică sau industrială, în absența unei analize atente a problemei și a unei încrederi reale că ajutorul de stat poate ajuta la rezolvarea problemei. La fel, vor fi evitate supraîncărcarea cheltuielilor în ce privește atragerea investițiilor străine în țară.

Republica Moldova beneficiază de Proiectul Uniunii Europene „Suport în implementarea ZLSAC" care are drept scop acordarea asistenţei Guvernului în procesul de implementare a ZLSAC prin sporirea capacităţilor Ministerului Economiei şi a altor instituţii relevante în domeniul elaborării şi selectării politicilor, a armonizării legislaţiei, coordonării, implementării, comunicării, monitorizării şi evaluării.

Ministerul Economiei împreună cu reprezentanţii UE au lansat proiectul care prevede acordarea asistenţei tehnice şi financiare pentru implementarea prevederilor DCFTA. Proiectul de asistenţă tehnică are un buget total de 3 mln. euro şi va fi implementat într-o perioadă de doi ani. Scopul acestuia este de a acorda sprijin în implementarea DCFTA în domeniul infrastructurii calităţii (metrologie, evaluarea conformităţii, testarea şi cooperarea internaţională), supravegherii pieţei (produse şi servicii industriale şi neindustriale, protecţia consumatorilor şi siguranţa alimentelor), dezvoltarea şi diversificarea exporturilor Moldovei în UE şi atragerea investitorilor străini direcţi. De asemenea, proiectul va acorda asistenţă Guvernului RM, în special Ministerului Economiei şi agenţiilor subordonate, în elaborarea şi realizarea unei game largi de programe de conştientizare publică privind promovarea beneficiilor DCFTA.

Concluzii

Comunicarea reprezintă un instrument definitoriu, care ar ghida societatea în perioada de convergenţă la politicile europene. O politică de comunicare eficientă facilitează înţelegerea proceselor de reformă şi a cadrului legal, precum şi contribuie la o mai bună implementare şi adaptare la noile standarde de viaţă, dar şi la utilizarea posibilităţilor oferite de programele europene specializate.

Chiar dacă susţinerea partenerilor europeni reprezintă un element important în promovarea parcursului european al Republicii Moldova precum şi în crearea unei imagini pozitive a ţării în cadrul Comunităţii Europene, trebuie să ţinem cont de faptul că integrarea europeană este un proces continuu de reforme pe interior, nu este doar un vector al politicii externe ci mai cu seama un vector al politicii interne a statului.

După cum arată experiențele foștilor candidați, reușita Acordului de Asociere, dar și a eforturilor noastre de integrare europeană, va depinde în egală măsură de astfel de factori ca gradul de aproximare a legislației RM cu cea europeană, cît și de coerența acțiunilor autorităților moldovene pe plan intern și voința de care vor da acestea dovadă în continuarea procesului de democratizare a societății.

Prin respectarea riguroasă a angajamentelor asumate faţă de partenerii europeni, Republica Moldova ar putea înregistra un salt important la capitolul reforme și obține un progres calitativ în implementarea Acordului de Asociere, fapt ce va determina susţinerea continuă a UE pe plan intern şi extern. Chiar dacă Moldovei nu îi este oferită perspectiva clară de aderare, urmare a realizării de reforme și integrare în politicile și programele UE, RM va fi un stat mult mai democratic, mai dezvoltat și mai competitiv pe arena internațională.

Bibliografie

1. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.
2. Tatiana Savva - Cum răspunde Acordul de Asociere principalelor provocări din agricultura Republicii Moldova?
3. Andrei Gonciarz, Richard Moody, Richard Wheately, Martin Horseling, Juris Gromovs, Dimitrios Moutsatsos - Legislația și politicile în domeniul comerțului. Pregătirea și negocierea unui Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și UE.
4. Nick Pitsas, Tanya Daniel Lujanskaya - Legislația și politicile în domeniul energetic. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE.
5. Martin Horseling - Legislația și politicile în domeniul transportului. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE.
6. Massimiliano Dona, Eugene Stuart - Legislația și politicile de protecție a consumatorilor. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE.
7. Nathalie Gasperini - Legislația și politicile în societăților comerciale. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE.
8. Cătălina Barbăroșie, Bernhard Bruchner, Andrei Gonciarz - Legislația și politicile în domeniul sănătății și securității în muncă. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE.
9. Richard Wheatley - Legislația și politica reglementării tehnice și infrastructurii calității. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE.
10. Andrei Gonciarz - Legislația și politicile în domeniul serviciilor financiare. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE.
11. Eugene Stuart - Legislația și politica cu privire la ajutorul de stat. Armonizarea legislației Republicii Moldova la standardele UE.
12. Igor Boțan – Prevederile Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană.
13. Iulian Groza, Raport preliminar: Un an de la începutul implementării provizorii a Acordului de Asociere RM-UE: Ce a reușit Republica Moldova în această perioadă?

Pagini de internet utile

www.europa.eu

www.consilium.europa.eu

www.coe.int

www.infoparlament.md

www.mfa.md

www.dcfta.md

www.democracy.md

www.transparency.md

www.expert-group.md

www.ipp.md

www.gov.md

IDIS „Viitorul" reprezintă o instituție de cercetare, instruire şi inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiza economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică şi management al cunoştințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reuneşte tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață şi societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare şi Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul" este succesorul de drept al Fundației Viitorul, şi păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele şi principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice şi dezvolatarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici şi cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile şi spiritul critic, promovarea libertăților şi valorilor unei societăți deschise, modernizate şi pro-europene.

Biblioteca IDIS „Viitorul"

Knowledge creating development

Institutul pentru Dezvoltare şi Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul"
str. Iacob Hîncu 10/1, Chişinău MD-2005 Republica Moldova
373 / 22 221844 tel
373 / 22 245714 fax
office@viitorul.org
www.viitorul.org